

text 72

B 21235 E

československý nezávislý měsíčník • ročník 4 • č. 4 (33)
tschechoslowakische unabhängige zeitschrift • jahrgang 4 • nummer 4 (33)

trojský kuň

Tak nám vlastně Rudé právo opět jednou udělilo lekci. Ptáte se jak? Tož, věc se má tak:

V době, kdy mnozí mezi námi, ale i mezi našimi zahraničními přáteli, propadají skepsi a nad vývojovými možnostmi doma, nebo v ostatních zemích moskevského bloku, mávají rukou či — ze stejných důvodů — inklinují k radikalismům superpravým a superlevým, v době, kdy západní teoretikové jsou ochotni strčit své gradualistické teorie do šuplete a praktikové — neúmyslně i úmyslně — nahrávají Brežněvově doktríně, přiznává Rudé právo v úvodníku nazvaném stejně jako je tento a v sérii dalších článků, čeho se nejvíce bojí. A kupodivu, jsou to přesně stejné problémy, jako dříve: informovanost obyvatelstva o vývoji ve světě, zvýšení stupně věcných znalostí, odbornost, pragmatické myšlení. Jednou větou: strach má ze všeho, co konfrontuje skutečné problémy tohoto světa s dogmatickou ideologií. Za nejnebezpečnějšího „trojského koně“ považuje úvahy o konvergenci, technotronní revoluci, postindustriální společnosti, futurologii, ba dokonce i slovo modernost. Zlězuje si, že všechny podobné úvahy „nabízejí most vzájemného dorozumění“ a přispívají k „prosazení širší demokracie“. A to je prý nebezpečnější než moderně vyzbrojené vojenské divize a superbomby. Dokonce skutečnost, že „jazyk bývá nástrojem dorozumění“, považuje Rudé právo za povážlivou. Začněš logicky myslet, porovnávat, dorozumívat se a je to totéž, jako „podej čertu ruku a zakousne tě“, abychom použili terminologie rudoprávovských ideologií.

Není to náhoda, že se Rudé právo věnuje právě těmto otázkám. Podíváme-li se do ostatních časopisů východoevropských zemí, najdeme celé tucty příspěvků o nebezpečí „sociáldemokratismu“, „pragmatismu“, „liberalismu“ apod. Hospodářské a mocensko-strategické imperativy nutící Moskvu k intenzivnějším stykům se Západem, vyvolávají současně strach z jejich následků. Rozvíjet potřebné kontakty a stavět při tom nové zdi či spouštět nové opony, dlouhodobě — jaksí — nelze. Nosi- telem kontaktů jsou lidé a všem zavázat oči, upcat uši a sterilizovat mysl, nemůžeš. A tak se ještě silnější než dříve zdrazňuje, že „koexistence — ano, ale ideově smíření — ne“, avšak všichni vrabci na střeše už dlouho čimčarají o tom, že je to nějak málo účinný recept.

Praha si sice může ještě nějaký čas dovolit luxus kontaktů bránit, ale ani pro ni není východiska, chce-li a musí-li, maširovat „společnou cestou zahraniční politiky všech socialistických států“. A otevírání se světu, to ukázala už minulost, jsou pro evropského satelita Moskvy nebezpečnější než pro mátušku Moskvu samu.

Jak z toho tedy ven? „Chceš-li řídit, vysvětlovat, vést, musíš sám znát“, přiznává i Rudé právo, ale jedním dechem s tím varuje před „beranidlem ducha pozitivní vědy“. Nechceš-li hospodářsky zajít musíš „rozšiřovat mezinárodní dělbu práce“, ale současně „nevěřit ilusím o všeobecně se integrujícím světě“. Chceš-li být disciplinovaným členem „rodiny socialistických států“ musíš se podílet na „zmírňování napětí“ a dosahovat v tom úspěchů, ale současně vysvětlovat „zostřující se nebezpečnost mezinárodního imperialismu“. Chceš-li „modernizovat techniku“ nesmíš se uzavírat nověm, ale současně varovat před „svodem moderností“. Nesmíš se nechat zlákat, jak píše Rudé právo, ani „k příkypnutí, že na tom a onom by mohlo něco být“. Ani střepiny cizích teorií se prý nesmí zaseknout do Tvého vědomí, nemá-li to věst „dříve či později ke změnám postojů“. Nad tím by zoufal i Sysifos.

Není tedy při pohledu na pražské starosti naše skepse zbytečná? Není unáhlené mínění, že se snad srpnem 1968 něco podstatného ve vývojových zákonitostech východní Evropy změnilo? Není omylem přestávat věřit na gradualismus? Není státnickou chybou rozvíjet jen styky s vládnoucími ve výchoním bloku a odepisovat natrvalo ovládnuté? Pražská verze příběhu o Trojském koni dává odpověď sama. Jen jedno je k ní třeba přičinit: koně nemusí budovat tentokrát mykénští, ale stavějí si ho sami trojští, uvnitř svých hradeb. Nemají totiž jiného východiska.

kongres pen-clubu v řezně (původní zpráva)

V posledních dnech měsíce března proběhl v bavorském universitním městě Rezně třídenní světový kongres exilových spisovatelů, který byl uspořádán v rámci oslav dvacátého výročí oslav založení exilového střediska — centra Mezinárodního PEN-Clubu. Do Rezna se sjelo na třicet představitelů exilových spisovatelů a velká řada hostů a novinářů z Německé spolkové republiky, Rakouska, Švýcarska, Velké Británie, Francie a Spojených států.

Průběh většiny zasedání exilových spisovatelů, která byla převážně veřejná, měla veliký literární ohlas a politický dopad. V pozdravném projevu zdůraznil např. generální sekretář Mezinárodního PEN-Clubu, anglický spisovatel David Carver jakou pozitivní roli sehráli exiloví spisovatelé ve vývoji moderní literatury a dramatu. Historii založení exilového PEN-

Clubu před 20 lety vylíčil dopis jednoho ze zakladatelů, anglického spisovatele maďarského původu Paula Taboriho, který pro operaci se nemohl řezenského sjezdu účastnit. Tabori ve svém dopise zachytil atmosféru na počátku padesátých let, která vedla k založení exilového centra Mezinárodního PEN-Clubu, jedním z podporovatelů byl tehdy dnešní generální

„Přijde čas, kdy se Francouzi, Rusové, Italové, Angličani, Němci, Poláci a všechny ostatní národy spojí k vyšší jednotě a že založí evropské bratrství. Přijde čas, že nebude jiného bojiště než trhů otvírajících se obchodu a ducha lidského, otvírajícího se novým ideám. Přijde čas, že nebude než jen dvou velkých soustátí, Amerického a Evropského, která svorně spolu žítí a přes širé moře bratrské ruce sobě podávají budou, vyměňující úrodu svých polí, výrobky svého průmyslu, svých umění a duševních sil svých.“

VICTOR HUGO, 1849

adolf müller německé křižovatky

Z šarvátek se stala bitva, z bitvy zákopová válka. Uprostřed Německa. Uprostřed Evropy. Válka názorů a nervů. Příčina boje: politika vůči Východu. Nasazené prostředky: strategické záměry, taktické úvahy, pragmatické cíle, ideologické spekulace, věcné argumenty i pomluvy, dokumenty i falsifikáty. Dosavadní výsledek: stále hlubší názorová polarizace německé veřejnosti a postupně i všech politicky angažovaných na západ i na východ od Německa. A tak výmluva: „jde přece o záležitost Němců, mne se to netýká“, je stále směšnější. Stále méně jde totiž o pouhé formování německých zahraničně politických zájmů, stále zřejmější je, že boj je veden o metodu budoucí komunikace mezi jednotlivými částmi světa, mezi společenskými systémy.

Je to jen nová varianta starého boje o míru realnosti v politickém myšlení, spor o možné a nutné, hádka o mocenské a etické komponenty při hodnocení světa.

Kulminuje-li tento boj v Německu (byť jeho varianty nalezneme všude: stačí pohled na vztahy americko-čínské apod.), není to náhoda. Stará se o to geografické postavení Německa i jeho, s tím spojená, historie. Jeden z chytrých mužů Nového světa řekl: Německo je příliš slabé na to, aby se mohlo samo stát evropským hegemonelem, ale příliš silné, než aby z něho nemohl mít strach každý z

sekretář David Carvel. Tabori označil exilové středisko PEN-Clubu za miniaturní UNO — Organizaci spojených národů, která vždy dbala na principy demokracie a svobody a bojovala proti cenzuře, třídní i rasové nenávisti.

Velkou pozornost vyvolala tisková konference, kterou uspořádali exiloví spisovatelé v pátek 24. března ve staré radnici. Tisková konference byla z velké části věnovaná jen Československu. Známy řezenský deník Tages-Anzeiger v této souvislosti zdůraznil: Současná situace na kulturní frontě v Československu dokumentuje, jaký význam a poslání má v současné době exilové písemnic-

(pokračování na str. 5.)

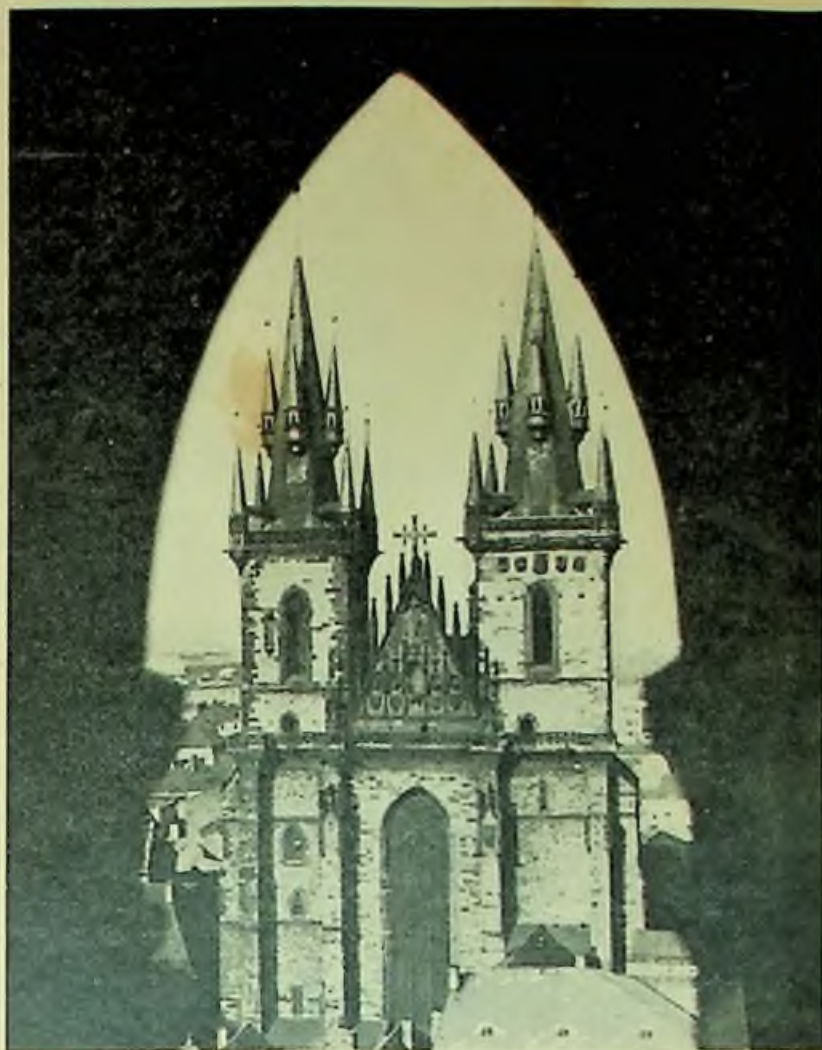

Foto: Josef Rakušan

jeho jednotlivých sousedů. Z tragédie této geopolitické skutečnosti vznikaly v Německu vnitřní stresy i krise a zahraniční výboje i porážky, haldy mrtvol v krematoriích i na válečných polích i současný výsledek: nepropustné hranice dvou světů vedené napříč celým kontinentem, hranice, za nimiž se, díváme-li se odtud, ocitla naše vlast. Film historie však nelze vrátit, nově sestříhat a hrát ho znovu. Lze si ho však dobře zapamatovat a snažit se, aby jeho další díly nebyly ani novou tragédií, ani zbytečnou fraškou.

A tak je tedy třeba začít znovu. Západoněmecký stát se o to již snaží dlouho. Vyvodil již před dvaceti lety závěr: jednoznačně orientovat svoji alianční politiku směrem na Západ, zajistit svým obyvatelům dlouhodobě bezpečnost i blahobyt. Zatlil se však při tom hypotékou ilusí o národním znovusjednocení a o překonání evropského rozpolcení alianční silou. Obojí, nesmyslné již tehdy, se ukazuje v celé nahotě své neuskutečnitelnosti až dnes: jak tedy dál? Pěstováním víry v nevyzpytatelnost budoucnosti, která snad zařídí, aby se Königsberg nejmenoval Královec a Breslau Vratislav? Komu to má přispět? Kdo má, i ve vlastní alianci, totožné zájmy? Nebo střízlivý pohled na vlastní možnosti i na možnosti druhých? A pracně hledání v existujících možnostech skrytých šancí? Šancí, které jednou provždy, sice neignorigují, ale překračují rámec národních zájmů a umožňují Německu sehrát konečně tu roli, ke které je svým geopolitickým postavením určeno? Roli evropského faktoru, který je pro své sousedství přirozeně příznivý nikoliv pro svoji sílu, nýbrž svým celospolečenským charakterem a konstruktivností své zahraniční politiky. Přitažlivost tohoto druhu může učinit rozpolcení Evropy, kterým trpíme i my, propustnější spíše, než atomovým patem k nesmyslnosti odsouzené kupení po zuby ozbrojených armád.

Každému, kdo sleduje evropskou politickou scénu bylo již dávno jasné, že ten, kdo se v Německu pokusí o to, splatit hypotéku ilusí, narazí na val národních i ideologických emocí, na bariéru konservatismu i mimo tento stát, na zed' studenou válkou pěstovaného „wunschenken“ na obou stranách železné opony. Koho to rozhořčuje, ten podceňuje dědic-

tví minulosti. Koho to uspokojuje, ten přeceňuje sílu tohoto dědic-

tví. A tak se tedy stalo pár podepsaných smluv, jejichž verbálním obsahem je to, co bylo vojenskou silou rozhodnuto již před čtvrt stoletím (teritoriální „status quo v Evropě“) a to, co v mezidobí vzájemným poměrem (zřeknutí se použití síly) dnešní skutečným obsahem je možnost nalézt způsob komunikace mezi Východem a Západem v Evropě, prubířským kamenem skutečné politické zralosti.

Nejsou to smlouvy formálně ideální a ideální nebyl ani způsob jejich sjednávání, ale jsou zřejmě jediným výrazem možného. Nevznikly z ničeho, nýbrž jako výsledek mnohaletého vývoje, k němuž přispěly v NSR i vlády minulé a musely by k nim dospět také vlády budoucí, ať by byly sestaveny tak jako dnešní, nebo jinak. Přemíru halasu kolem jejich schválení nevyvolává ovšem, netrpíme ilusími ani my, jenom jejich obsah a forma, ale i skutečnost, že se mají stát mj. vehiklem k udržení nebo změně vnitropolitické moci v NSR. To nás může zajímat jenom druhotně. Pod halasem se však skrývá skutečně odpověď na to, zda se má vývoj Evropy motat v bezvýhodném kruhu, nebo zda se má postupně a dlouhodobě začít rozmotávat klubko tak důkladně zašmodrchaných problémů.

Jsou kompromisem. Jak také jinak? Cíkal snad někdo, že se jen v jejich důsledku vzdá jedna či druhá supervelmoc svých sfér vlivu? Jsou však otevřením dveří k jednání o celé řadě dalších otázek. Bez toho by ztrácelý smysl a celý spor o jejich dnešní formulaci by byl bezpodstatný. Jsou také riskem, které sebou přináší vše, co usiluje o zrychlení mezinárodního dění. Je však možno zcela bez risků měnit dosavadní bipolární ztrnulost mezinárodní scény a s ní spojenou ztrnulost společenských systémů? Neobsahuje však zahraničně politická pasivita a schovávaní hlavy do písku vlastní, více méně prosperující, společnosti dlouhodobě ještě větší rizika? Jsou omezené (jako každý statní akt) na jednání vládnoucích s vládnoucími a na otázky vzájemných mezinárodních vztahů. Dovoluje však dnešní uspořádání světa dojít k řešení humanitních

(pokračování na str. 6.)

potenciální politická síla

Pan Jaroslav Kučera, nejpilnější pražský bojovník proti pravicovému oportunismu, napsal před několika týdny pro Tribunu opět několik sáhodlouhých rozkladů o formách „pravicového nebezpečí“ v Československu. Je důkladný a tak se ve svých závěrech dostává dokonce i do rozporu s optimisticky laděnými články v Rudém právu, z nichž vyplývá, že „pravice je definitivně poražena“. Upozorňuje na nebezpečí „podečňování činnosti a možnosti pravice“ a rozebírá nové formy a metody jejího působení. Dochází k těmto závěrům:

„Vzhledem k tomu, že pravice ztratila sdělovací prostředky (v Československu), snaží se využívat jako hlásných trub buržoasního a revizionistického tisku na Západě, Svobodné Evropy a emigrantských tiskovin. Svědčí o tom např. využívání loňského rozhovoru J. Smrkovského v buržoasním tisku i nynější vyšetřování skupiny osob v souvislosti s činností Pelikánova emisara Ocheltiho. Pravice se uchyluje i k protizákonným letákovým akcím (např. kolem listopadových voleb), k provokacím i k nenápadné demonstraci své přítomnosti prostřednictvím ediční činnosti. Snaží se z pozadí a s pomocí starých osobních kontaktů ovlivňovat činnost vědeckých i jiných institucí, sbírá informace o jejich

vnitřním životě, snaží se diskreditovat poctivé komunisty i nestraníky. Tato činnost má charakter politické aktivity a je tedy projevem existence určité **politické síly**. Uvedenou politickou aktivitu nelze podečňovat, ale její charakter, rozsah a intenzita jsou ve srovnání např. s obdobím dubna 1969 podstatně odlišné, neboť jde o aktivitu poraženou a relativně málo početnou sílu. Krajní pravice tedy nepředstavuje v současné době sice bezprostřední, nýbrž **zprostředkované politické nebezpečí**, především skrytou **potenciální politickou sílu**. Tato síla je ovšem dosud schopna – např. v případě možných vnitropolitických, ekonomických, případně zahraničních politických otřesů – se znovu zformovat, v různé míře veřejně vystupovat a vést **politické boje**, čekat a připravuje se na vhodný okamžik. Pravicí očekávané otřesy, spolu s některými našimi možnými chybami, jsou vhodnými podmínkami pro její činnost. Intenzita a rozsah uvedené činnosti pak přímo závisí na povaze těchto podmínek.“

Dále se pan J. Kučera zabývá podrobně rozhořem jednotlivých forem „pravicového nebezpečí“: „Pravicové nebezpečí existuje jako **ideová síla** v ideologické oblasti. Její podstatou je maloměstské chápání revizionistického socialismu s pozůstatky buržoasní a maloburžoasní ideologie (především masarykismus a socialdemokratismus) ... Má svůj cíl (uchvátení moci ve straně a ve státě), při existenci starého cíle volí novou taktiku, má i svůj program, kterým je nastolení maloburžoasního modelu socialismu ... projevuje se ve formě oportunismu v řídicí praxi, v některých ekonomických oblastech apod. Jde o návyky, liberalismus atd., které

se netýkají jen lidí nesouhlasících s politikou strany. Oportunistou se může stát i jinak poctivý a principiální člověk ... -am-

pochybnosti nad závazky

Zůstalo-li něco z doby krátkého pražského jara, co nelze téměř vymýtit (jako to nebylo možno zcela vymýtit i lety 1948–1968) pak je to znovunabytá odvaha k politické logice. Proto se v československém (hlavně odborném) tisku dodnes – přes všechna cenzurní i kadrová opatření – objevují, tu a tam, zamyšlení, – která – jakoby nevědomky – ignorovala vládnoucí ideologické postuláty. Jedním z posledních příkladů je práce týmu psychologů a sociologů z Ústavu ekonomiky a organizace stavebnictví v Bratislavě. Tento tým zpracoval výzkum veřejného mínění týkající se problematiky tzv. socialistických závazků. Dochází k pozoruhodným závěrům. Na rozdíl od oficiálního prohlášení o znovuzahájení „pracovní iniciativy pracujících“ dochází k tomu, že hlavním důvodem pracovních závazků je, jen a jen, dosažení finanční prémie a nikoliv uvědomělost pracujících. Dřtivá většina dotazovaných, říká se v této studii, je toho názoru, že závazek má smysl jen je-li s ním spojena prémie či odměna. Jen každý třetí z tzv. kolektivů socialistické práce prý k tomu dodával cosi o nutnosti „držet slovo“ či o „účle u vedení“. Téměř deset procent dotazovaných dokonce prohlásilo, že jsou jim závazky lhostejné, i když jsou s nimi spojeny materiální výhody. Dalším pozoruhodným závěrem této studie bylo, že většina členů kolektivu socialistické práce vůbec neví, že údajně nějaký závazek podepsala, či že je členem nějakého pododbočného kolektivu. „V době průzkumu“, říká se ve studii, „se staly případy, že dokonce jednotlivci dále trvali na svém a znovu opakovali, že závazek neuzavřeli, přestože jejich nadřízení dokazovali, že opak je pravdou a že to mají přece černé na bílém“. Převážnou většinu podobných závazků totiž podepisuje za příslušné dělníky jednotlivý funkcionář a tak prý jen 6–13 % z členů kolektivů socialistické práce vůbec ví, zda a jaký závazek je jim připisován. Naproti tomu 35 % členů všech stavebních cel (průzkum byl omezen jen na stavebnictví, ale je hodnocen jako dostatečně reprezentativní) nezná jakoukoliv odpověď na otázku, zda podepsali nějaký závazek, co je jeho cílem a zda je plněn. Průzkum se nemohl v této souvislosti vyhnout ani dotazům, týkajícím se informovanosti o pracovních úkolech a otázkám řízení. Dospěl k tomu, že pracující zhruba vědí, jak plní plán celá stavba, „méně však vědí o plnění plánu v rámci jednoho závodu, ještě méně v rámci dílčího podniku a téměř nic nevědí o úkolech a plnění plánu svých čet a jednotlivců“. V tomto směru nelze říci, podle této studie výjimky ani mistři či vedoucí pracovníci jednotlivých staveb. Ve studii se proto objevují věty jako „v celé organizaci práce je tolik poruch, proto, že mistři a stavbyvedoucí neřídí výrobu, ale výroba řídí je“ apod. A ještě jeden citát z této studie, který je v příkrém rozporu s oficiálními dokumenty: „Nesféřeli jsme se se socialistickými závazky, které by si stanovily konkrétní cíle, podle směrnice vlády a orgánů ROH. Tj. především využívání daných zdrojů, docilování světové technické úrovně, zlepšování pracovního a životního prostředí. Zůstává jen jediný ukazatel: plnění úloh a termínů“. Za této situace, dodávají autoři studie, je prý možno se jen ztížit divit tomu, že „pracující sotva sami přijdou s nějakým iniciativním návrhem“. -am-

svu o exilech

Je vždycky potěšením, přečíst si jakýkoliv příspěvek, který objektivně, rozumně a se smyslem pro konstruktivní spolupráci, rozebírá situaci v čs. exilu. Jedním z podobných příspěvků je úvodník po-

sledního čísla Proměn (New York) napsaný předsedou Společnosti pro vědy a umění v Americe panem J. V. Mládkem. Stojí za to, jej (alespoň zkráceně) citovat:

Oba exily přivedly s sebou lidi s různým stupněm patriotické angažovanosti. V obou byli lidé inspirovaní politickými ideály a pozměnění svou činností do té míry, že se cítili ohroženi v situaci vytvořené událostmi v únoru 1948 nebo v srpnu 1968. V obou exilech jsou na druhém konci škály lidí, kterým šlo v podstatě o zlepšení vlastního blahobytu – existenční emigrace. Mezi dvěma extrémny je celá stupnice nuancí a účelem rozlišení není vyvolávat jedny a snižovat druhé, nýbrž připomenout, že v obou exilech je možno nalézt zájem o věc československou i lhostejnost.

Motiv československého exodu okolo roku 1948 byl nástup komunismu k moci. Exodus 1968 byl důsledkem neúspěchu pokusu o reformu komunismu, jenž přežil u moci dvacet let. V starém exilu byli lidé, kteří asi nikdy nechovali iluzi o komunismu. Byli to lidé, kteří v komunismu nevěřili. I v novém exilu jsou lidé, kteří v komunismu nevěřili, ale pod ním žili. Vedle nich však část nového exilu skládá se z osob, jež v některém stádiu svého života do komunismu skládaly naděje a účastnily se jeho díla. Někdy během oněch dvaceti let byla jejich víra v komunismus a jeho provádění pochroumána. Různými způsoby se postavily proti komunismu nebo čemu v komunismu. Toho, co odvrhly a co si zachovaly či snaží se zachovat, je opět celá škála. Exil 1968 v porovnání s exilem starým jeví se, eufemisticky řečeno, různorodý. Navíc, oněch dvacet let komunismu nahromadilo na národních účtech hříchy, jež se těžko zapominají. Nový exil si přinesl s sebou brimě rekriminací, podstatně těžší, než ono, jež zatěžovalo exil starý. Nezapomínejte, že i v exilu starém rekriminace byly dostatečně nepřijemné, aby s pomocí osobních antagonismů v politice nikoli vzácných vedly k rozkolům a rozdělení politických exilových institucí.

Cesta k sblížení exilů není dnes v politickém organizování. Uznáme, že v exilu je místo pro organizaci zaměřenou na podporu kultury a že právě na platformě témat, jež nám všem, i když jsme přišli z různých konců politických, jsou blízká, můžeme vytvářet společenství mezi československou inteligencí vypuzenou událostmi různých let.

SVU se pod vedením pana Mládky (bohužel ne asi vždy se souhlasem všech svých členů) stává zajímavou platformou pro spolupráci – především intelektuální – starého i nového exilu. Je si jen přát, aby se jí to podařilo. Existuje stále více vědeckých a kulturních úkolů, které izolované a roztržité řešit nelze.

1945	1956	1967
1946	1957	1969
1947	1958	1970
1948	1959	1971
1949	1960	
1950	1961	
1951	1962	
1952	1963	
1953	1964	
1954	1965	
1955		

pohled svědka

V polovině dubna poskytl prof. Ota Šik rozhovor redaktoru britského deníku The Guardian, ve kterém se mimo jiné zmínil o úloze presidenta Ludvíka Svobody. „V srpnu 1968 nezachránil Svoboda v Moskvě Alexandra Dubčeka, ale naopak úloha, kterou tam sehnal, nebyla ta nejlepší“, řekl prof. Šik. „Svoboda neustále vyžado-

val, aby se podepsalo všechno, co si sovětli přejí a aby se „delegace“ raději vrátila k práci.“ Podle Šikova názoru sehrál Svoboda pro Moskvu podobnou roli, jako Hindenburg pro Hitlera, když chtěl uchvátit moc v Německu.

„Vše jsme měli dělat na jaře 1968 podstatně rychleji“, řekl dále prof. Ota Šik. „Měli jsme prosadit svolání mimořádného 14. sjezdu KSČ již v dubnu 1968. Tehdy bychom získali podporu celé strany, ne pouze předsednictva. To by zmenšilo možnost, aby Sovětli útočili jen na některé z nás.“ Dále profesor Šik řekl, že počátkem roku 1968 se skutečné reformy snažili uskutečnit pouze někteří lidé, jako Krieger, Vodsloň, Slavík, Smrkovský. Zbytek vedoucích politiků té doby se skládal z poloviny ze stalinistů a z poloviny z lakových lidí, jako byl např. Černík, které nebylo možno označit za zastánce reformy. „Síla reformního hnutí spočívala především v souhlase lidu a tuto sílu bylo třeba zkonsolidovat. Chybou byla příliš velká opatrnost Alexandra Dubčeka, který chtěl neustále přesvědčovat Sověty a neprovokovat je.“ řekl prof. Šik. „Dubček chtěl Sovětům dokazovat rozumnost reformního programu a vůbec nepočítal s možností, že by Moskva mohla okupovat Československo.“

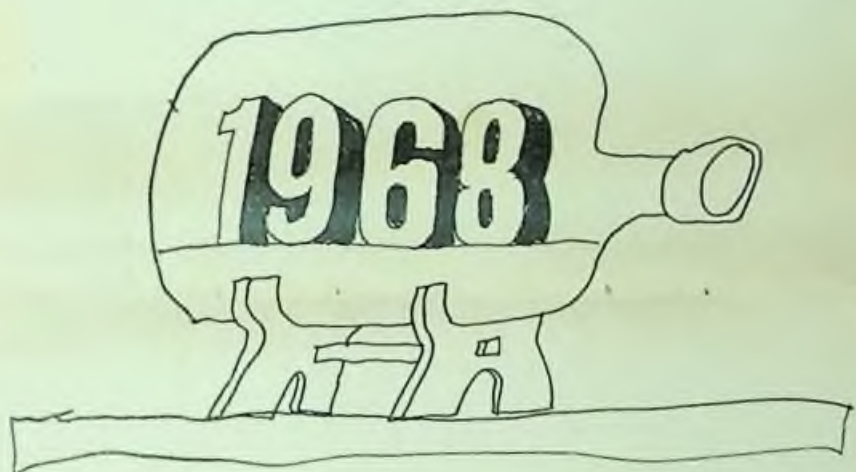
Pokud jde o současnou situaci v Československu, charakterizoval ji prof. Šik takto: „V porovnání s popravami a rozsudky na doživotní vězení, které jsme zažili v padesátých letech, jsou dnešní tresty mírnější. Je tomu především proto, že inscenované procesy stalinistické éry byly na celém světě zdiskreditované. Cíle dnešního útaku však zůstávají stejné –

fe, než byla schopna dát dohromady jakous takous obžalobu. Proces je sice veřejný, jako vždy, ale také vždy západním žurnalistům bylo sděleno, že bohužel již nejsou k dispozici žádné vstupenky. A tak v soudní síni není jediný pozorovatel ze Západu. Ličení se mohla zúčastnit pouze manželka Ludvíka Pachmana. Jak hlásí z Prahy zahraniční agentury v soudní budově byl viděn rovněž Emil Zátopek, který zřejmě vystupoval u ličení jako svědek. Luděk Pachman byl odsouzen na 2 roky vězení. Po rozsudku však vzhledem ke svému zdravotnímu stavu a 18 měsícům vyšetřovací vazby byl propuštěn na svobodu. -v-

gangsterský čin

Jinak skutečně nelze nazvat otřesnou událost, která se udála 2. května na rakousko-československé hranici. Dva českoslovenští pohraničníci postřelili na rakouském výstředním území bývalého československého občana, dvacetipátiletého Jaromíra Masaříka, který od sovětské invaze do naší země žije v Jihoafrické Unii a odvěklí ho do Československa.

Jaromír Masařík čekal na hraničním přechodu v Drasenhofenu na svoji ženu, která měla přijet z Československa. Dal se do rozhovoru s československými pohraničníky a jak líčí očití svědci, přehlednutím překročil hranici. Okamžitě si to však uvědomil, obrátil se a běžel zpět na rakouské území. V tom okamžiku oba pohraničníci zahájili palbu z automatu. Bylo vypáleno několik ran. Asi dvacet metrů od hranice na rakouském území padl Jaromír

Kresby: Kristofori

umřít všechny projevy politického nesouhlasu. Počet lidí, kteří jsou dnes v Československu pronásledováni, je však ve skutečnosti větší, než byl v padesátých letech.“ Profesor Šik vyjádřil přesvědčení, že přes všechnu persekuci bude pasivní odpor, především intelektuálů, v Československu pokračovat.

Na závěr dodejme, že v září vyjde v západoněmeckém nakladatelství Hoffman & Campe Siko-va knižní kritika marxistické ekonomické teorie a praxe pod názvem „Odcizená ideologie“. -s-

pachman před soudem

Po mnoha odkladech postavil 4. května pražský režim před soud šachového velmistra Ludvíka Pachmana. Podle všech známek je obžalován za interview, které poskytl holandské stanici Hilversum, a který byl vyslán 2. srpna 1971. V tomto rozhovoru řekl Luděk Pachman v podstatě jen to, že je přesvědčen, že jeho země bude opět v krátké době šťastná a svobodná. Pachman byl zatčen poprvé v srpnu 1969 pro údajnou protistátní činnost a byl ve vězení a na psychiatrické klinice až do prosince 1970. Proces s ním se měl původně konat již v červnu 1970. Byl však odložen, aniž ovšem prokurátor odvolal obvinění proti němu vznesena. V lednu tohoto roku byl Luděk Pachman opět společně s několika dalšími představiteli obrodného procesu zatčen a nyní tedy postaven před soud. Téměř dva roky trvalo prokuratu-

Masařík zasažen k zemi. Jeho pronásledovatelé ho dostihli, chytili ho za nohy a vlekli na československé území. Rakouští úředníci našli pozdvoji krvi zastřihanou košili a pulover. Tento nálezk sám o sobě je důkazem, že Jaromír Masařík byl postřelen a odvezen z rakouského výstředního území. Dalekohledy bylo pak možno pozorovat, jak Masařík byl na československém území ovázan a jak se nad ním skláněla nějaká žena, s největší pravděpodobností jeho manželka.

Rakouský tisk reagoval velice ostře na tento, za posledních 25 let nejzávažnější incident na severní hranici Rakouska. Rakouské ministerstvo zahraničních věcí předalo pražské vládě ostrý protest a žádalo okamžitě navrácení uneseného muže. Rakouský ministr zahraničních věcí vyslovil politování nad neustálým porušováním rakouského výstředního území. Vídeňské Kronenzeitung však nebyly s tímto postupem rakouských úřadů spokojeny a žádaly, aby rakouská vláda předložila československé vládě ultimatum, žádající neprodleně navrácení Jaromíra Masaříka, a pokud totožnou požadavku nebude vyhověno, aby s Československem přerušila diplomatické styky.

K tomuto otřesnému a pro Čechy a Slováky zájící v zahraničí velice varovnému případu je možno jen dodat, že to je skutečně velice pozoruhodný a poučný příspěvek k celosvětovému úsilí o snížení mezinárodního napětí a k uvolnění v Evropě. Nelze se divit otázce nezávislého rakouského deníku Die Presse – je koexistence s Československem tohoto druhu vůbec možná? -sv-

ivan pfafl

o kolaboraci — komparativně

Národ, který se musí vyrovnávat s kolaborací ve vlastních řadách už podruhé za jednu generaci (podruhé, pokud jde o kolaboraci „klasickou“, tj. ne s domácím totalitním režimem, ale s cizím okupantem), musí zajímat kolaborační fenomén jako teoretický problém i praktický jev s tvrdě citelnými důsledky. Jestliže kolaboraci v plné šíři nastoupil až Husákův režim po dubnu 1969, je třetí výročí 17. dubna i třetím výročí kolaborace, což opravňuje naše zamýšlení nejen „jubilejné“, ale i bilanční.

Souvztažnost kapitulací, totalizačního, satelitního a kolaboračního komplexu se uplatňuje jako obecný strukturální přesun všude tam, kde dochází k národní či státní katastrofě po prohrané válce nebo po přijetí diktátu agresora. Pokud se antiléze mezi vítězem a poraženým kryje s rozpor mezi diktaturou a demokracií, mezi imperialismem a suverénností. V takové situaci proniká kolaborační linie do mentální konstituce společnosti, jestliže traumatický komplex naruší morální ustrojení společnosti natolik, že v ní vznikne vakuum, jestliže zhroucení celé ideové a politické struktury i rozdrácení celonárodního odhodlání vnese do nepřipravené národní společnosti kolektivní morální i psychický šok neočekávaným řešením krize. Takový šok pak klade v onom vakuu selhání, resp. kapitulaci vlastního vedení před agresí imperialistické velmoci i před zradou spojenců skutečných (1938) nebo fiktivních (1968). Inverzní aplikace takového výkladu ulehčuje pronikání oportunistů i fanatiků buď pravicových a fašistických (1938–39) nebo stalinistických k destrukčnímu náporu proti odolnosti společnosti i k mocenským pozicím. Ať chápeme nositele kolaborace diferencovaně nebo ne, jejich postup umožňuje stále pečlivěji pěstovaný a demagogicky šířený mýtus, že nově a nové kompromisy údajně zabraňují horšímu a nejhoršímu — tedy věčně stejný motiv „menšího zla“, ovšem za doprovodu pasivní útupnosti, falešné nadiktované jednoty, krátkozraké filozofie malosti, namlouvaných národů. To jsou obecná východiska linie, jakou formuloval Em. Moravec, učitel a vzor dnešních čs. kolaborantů, už 1942 jako nutnost „vystoupit proti vlastnímu národu v jeho zájmu“. Jsme-li už u Moravce, pak právě jeho případ ukazuje, že připustit platnost finanční nebo sexuální motivace jako determinanty kolaborace (tak se totiž zcela vážně Moravcova kolaborace vykládala, ještě 1969) by vedlo k vyhlášení historie diktatury nacistických, fašistických a stalinistických. Jistě měl Moravcův veletoč o Mnichovu kofeny psychologické a morální, ale vnitřní, ne vnější, obecné, ne individuální a hlavně: společné pro cestu kolaboranta fašistického jako stalinistického, nacistického jako sovětského; proto nebyl postavou výjimečnou, okrajovou, ale typickou a jen přeceňovaně jeho vnější nesouměřitelností s jeho méně nápadnými a úspěšnými skupiníky jej může vyřazovat z centra kolaborace na její periferii.

Srovnání válečné kolaborace české i evropské i jejího rozvrstvení zjišťuje schéma tří kategorií, neméně od r. 1939 do dneška a zcela identické se strukturou kolaborace dnešní: a) koupení zrádci, denuncianti a konfidenti bez jakékoli, i nepřímé politické funkce; b) nacističtí (stalinističtí) extremisté a fanatikové; c) „realisté“ či „centralisté“, držitelé moci víceméně relativizované kontrolou okupanta a řídicí se teorií „menšího zla“, jak totožná je argumentace, jak přibuzný slovník oněch „realistů“, kteří byli před 30 lety jako dnes postaveni do čela domácí formální politické reprezentace okupované země — tehdy Hácha, Tisa, Antonescu, Pétain, Horthyho, Nedice, dnes Husáka a jeho věrných! Jak jim tehdy i dnes jde jen o to, zachránit národ před „nedozírnými následky“, zaměřit jej „konstruktivně“, izolovat jej od „extrémistů a hazardérů“ a ve jménu průhledných mystifikačních hesel (tehdy „vlasteneckých“, dnes „socialistických“) a kategorií (tehdy „No-

vého řádu“, dnes „proletářského internacionálního“) se propůjčovat nejprve k roli přinucených vykonavatelů okupantských příkazů, kteří se nevzmohou ani k symbolickému gestu odporu, pak i k roli dobrovolných iniciátorů totalizace a teroru.

Ovšem ani identita situace, motivace, metod nepřipouští zjednodušenou schématickou představu, že už samo přijetí okupačního diktátu automaticky přináší okamžitý pád předokupační legální politické reprezentace do kalných vod kolaborace nejhruššího kalibru. Úsilí protektorátní vlády od března 1939 do srpna 1941 o rektorační opozici proti okupační správě (tak téměř 20 rozhodných protestů Hácha a jeho okruhu proti redukci autonomie a proti politické perzekuci, z nich několik adresovaných osobně Hitlerovi), její podpora všenárodní pasivní opozice i aktivního hnuti odporu, její přímé soustavné spojení a koordinace se zahraniční emigrací — to vše má s dobovými situacemi obměnami analogii s pozicí a postupem čs. vedení mezi 27. 8. 1968 a 1.–17. 4. 1969 stejně jako pád obou linií. Ten přivodily v obou případech intervence okupační moci využitím neočekávaného, náhodného vnějšího podnětu, v němž inscenovaná provokace ve stylu devastace pražského Aeroflotu sehrála jen pomocnou úlohu: v září 1941 misí Heydrichovou, která likvidovala gen. Eliáše a donutila izolovaného Hácha k zásadnímu obratu; v dubnu 1969 misí Semjonova a Grečka, jež likvidovala Duběčka a uvolnila cestu Husákovi. Metoda a režie jsou nesrovnatelné jen tehdy, přehlédneme-li, že v prvním případě byla okupační velmoc už 2 roky ve válce a ovládala celý evropský kontinent, což přirozeně určuje rozdíl mezi brutálním řešením nacistickým (stanné soudy, masové popravy) a nekrvavým řešením sovětským. Gen. Eliáš sehrál v prvních 30 měsících nacistické okupace zhruba analogickou roli jako Duběček v prvních necelých 8 měsících okupace sovětské a obě postavy i jejich družiny jsou plně srovnatelné, někde i identické ve svém heroickém tragickém rozměru držitelů kontinuity a sabotérů okupantem plánované totalizace i ve svém dvojnásobném, problematickém rozměru kompromisních iluzionistů.

Identifikace diktátu srpnového a dubnového pookupační garnitury dubčkovské a husákovské je tedy nepřípustná potud, že vymazává pozitivní periodu pookupační před 17. 4. 1969, jež do nejvyšší myslitelné míry, silně redukováně ovšem, zdvojnásobila trvání Pražského jara, jehož definitivní, totální pád objektivně vymezuje až 17. duben 1969, tím spíše, že pád reprezentace elišavské jako dubčkovské diktovala jejich neúnosnost pro okupační moc. Důsledky obou pádů jsou už zcela identické tempem i obsahem: cestě háčovské garnitury od září 1941 do ledna 1942, kdy protektorátní vláda Háchovou kapitulací před K. H. Frankem i Moravcovou vládní účastí radikálně změnila svůj profil, přesně odpovídá cesta garnitury husákovské od dubna do září 1969. Další totožnost vykazuje druhá fáze: za nacistické okupace od ledna do června 1942 (heydrichiáda), za sovětské od září 1969 do ledna 1970. Co ostře diverguje, je vysoký časový rozdíl: k čemu nacistická okupace potřebovala 2 a půl roku, k tomu stačilo okupaci sovětské 13 měsíců. To nevypovídá jen o daleko rafinovanější, efektivnější metodě Sovětů v inscenaci převratu v okupovaných zemích než byla nacistická, ale zejména o mnohem sil-

nější adaptabilitě a rychlejším nastupu dnešních „realistů“ ke kolaborační degeneraci. Kdežto Hácha využil protinacistických demonstrací 28. 10. a 17. 11. 1939 a jejich krvavého potlačení Němci k odmítnutí všech nacistických požadavků, včetně složení slibu věrnosti Hitlerovi, protiokupační demonstrace březnové a srpnové 1968 podnítily postup právě opačný: slib věrnosti, jaký nesložil Hácha Hitlerovi ani za heydrichiády (tedy 3 a čtvrt roku po okupaci), ozývá se už v červnu a srpnu 1969 (tedy za dobu ani ne třetinovou) z úst Husákových a jeho souvěrců legalizaci okupace i souhlasem s Brežněvovou doktrínou. Servilní dikůvzdání předpadlých agresorů, jaké ovládalo loňský sjezd KSČ, se kryje se stejně nechutnými manifestacemi za heydrichiády, ale i tato koincidence vyznívá v neprospěch dnešní kolaborace: v květnu 1971 nešlo ani o válečnou situaci ani o ovzduší masových poprav po atentátu na nejvyššího představitele okupantů jako v červnu 1942.

Skupiny „Čechie“, „Lucerny“, „Hotelu Tichý“, fanatikové typu Jodase, Nového, Famiry, Kapka, stříbrňácko-vlajkařská „Tribuna“ odpovídající druhé kategorii ve složení kolaborace, jakou u nás za války reprezentovala Vlajka a její odnože, na Slovensku Hlinkova garda s Tukou a Machem, v Rumunsku Zelezná garda, v Belgii Dégrellovy Ohňové kříže, ve Francii Action Française s Dětatem a Dorriolem, v Norsku Quisling, v Chorvatsku Pavelić a Ustaša. Proč se nemohlo splnit převzetí moci frakcí extrémních fanatiků, prorokované na Západě stokrát už před 17. 4. 1969, proč se jí nepodařilo ani za 44 měsíců po 21. srpnu ovládnout mocenskou centrum s výjimkou několika expozitů (Hrbek, Brůžek, Indra, Hoffmann, Chňoupek) vlastním pučem ani sovětskou intervencí? To nevysvětluje jen její úzká sociální základna, již chybí pučistická opora vlastních ozbrojených formací typu válečných gard (Lidové milice, jež by jako ozbrojená formace mimoarmádní a mimopolicejní takových typů odpovídaly, podlehají plně vládnoucí mocenské skupině a proto se „gardistickému“ schématu vymykají), ale hlavně zcela totožné manévrování, k jakému ji využíval věra nacistus, dnes Sověti. Pro oba totalitní systémy a jejich okupační techniku jsou fanatikové cenní jako „nátlaková skupina“, nebezpečná nikoli svou silou, významem, politickým nábojem, ale psychologou strachu, jakou vyvolává alternativu jejich mocenského nastupu nejen u „realistů“, nýbrž i v celonárodní opozici, oslabované fikcí „menšího zla“, již propadají její méně odolné, uvědomělé, dlouhodobě neuvažující složky.

Jedinou vrstvou této kategorie, která je reálnou politickou silou, mocenským faktorem a tím i nejúčinnějším nástrojem tlaku na vládní garnituru, byli a jsou „aktivističtí“ novináři: za války Lažnovští, Krychtlákové, Vajtauerové, Křemenové, Rybové, stejné jako dnes Roháček, Svěčina, Sotek, Kučera, Košnarová apod., jsou jen revolveroví písálkové a až na pár jmen se doslova vynořili z neznáma, což vypovídá o krajně řídkém dnu lidského rezervuáru, jímž kolaborace disponuje. Jen režie jejich ovládnutí českého tisku se ostře liší v přípravě i realizaci: v létě 1940 (15 měsíců po okupaci) se zmocnil tisku spontánním pučem bez vědomí a podpory oficiální vládnoucí skupiny a v rozporu s její linií; v květnu–červnu 1969 (10 měsíců po okupaci) vyšla iniciativa přímo od oficiálního vedení, jež převrat v redakcích samo provedlo — co bylo tehdy posterius, bylo nyní prius: masová čistka v dosavadní novinářské obci. Do jaké míry mohou kolaboranští novináři inscenovat mocenský komplot skandalizační kampaní, předbíhající ještě platné pojetí „realistů“, ozřejmuje jejich vůdčí podíl na pádu ministra Havelky, důvěrníka

Háchova a hlavní opory Eliášovy, v dubnu 1941 i na definitivním vyřazení Duběčka a Smrkovského v září 1969 rozpoutáním přípravě psychózy proti nim. Kolaborační tisk je dnes také výrazněji než za války ohniskem denunciantství proti celé galerii představitelů i mluvčích Pražského jara, od počátku r. 1970 jmenovitě a seriálově. Kolaborantským novinářům za okupace nacistické i sovětské patří i primát v identickém vedení kampaně proti politické emigraci, i když jim dnes chybí terč, jaký za války nalézali v institucionální aktivizaci zahraničního odboje. Tento cíl, omezený dnes na emigraci jen dvou předokupačních ústavních činitelů, místopředsedy vlády a předsedy zahraničně politického výboru parlamentu, narážují dnes koncentrací proti emigraci novinářské, literární a vědecké, jaká naopak byla v konfiguraci emigrace válečné slabší a nenápadnější. Novou kolaborační tiskovou dnešní proti válečnému je od jara 1970 v občas jasně vyjadřovaném očekávání o obnovu předsrpnového nebo aspoň předdubnového kurzu za jiných podmínek, jinými metodami, ale těmiž silami, naposled velmi zřetelně v úvodnicích Rudého práva 24. 2. a 25. 3. t. r.

Jinak ale okupace nacistická i sovětská preferuje realisty před fanatiky: pro reálné cíle okupantů je cennější Hácha než Vlajka, Tiso než Hlinkova garda, Pétain než De Gaulle, Antonescu než Zelezná garda, Husák než stalinistický fanatikové. Co se projevuje jako osobní rivalita dvou odlišně nuncovaných křídel téhož proudu (třeba kontradike Husák–Bilák) je jen modifikovaná repriza osvědčeného nacistického receptu. Bylo, je a bude pro okupační moc krajně výhodné investovat do posedlého houfce dvou, tři set posedlých fanatiků, kteří vykřikují tehdy o české účasti na frontách „Nové Evropy“ a vyhlašují Židů, dnes o masovém teroru a ideologické diverzi a jejichž duševní i politická sterilita a primitivita je čini nepoužitelnými i pro okupanta, a sledovat zároveň škodolibě na nejvyšší míře redukcí obranu „realistů“ proti nim, povolavou za cenu stále větší ochoty realistů k plnění funkce, jakou jim okupant od počátku přidělil. V nacistické experimentální dílně na naší půdě se tak zrodil specifický historický vklad do pokladnice tyranie, jež odkázali nacističtí vynálezci svému imperia-listickému dědici, který propracuje systém rafinovaný i primitivní, ale nesohňavající a účinný — dá-belský kruh hry realisty s fanatiky. Co potřeboval kdysi Berlin a co potřebová dnes Moskva, není vláda složení z agentury nejobskurnějších kolaborantů exemplářů, která by se v prostředí konstantně nepřátelsky naladěném nemohla vykákat sebemenší naději (i když psychologicky primitivnější Sověti pochopili na rozdíl od nacistů tento aspekt v rozporu s jejich prvotním plánem z prvních okupačních dnů až pod dojmem neočekávané celospolečenské rezistence), ale aspoň formálně legálně konstituovaná „seriózní“ vláda. Na tom nic nemění, že v kabinetním pozadí kolaboračních zvrátů vždy figuruje jako formativní síla přímý diktát okupační moci: v lednu 1942 Heydrich a Frank lámou Háchův odpor k rekonstrukci vlády s účastí Moravce; v dubnu 1969 organizují Semjonov a Grečko první převrat ve vedení KSČ, v srpnu 1969 celé moskevské politbyro instruuje pražskou delegaci k převratu druhému.

Do této taktiky plně zapadá pád Černíkův v lednu 1970, který musí evokovat neodvratný osud každého politika, který popřením své progresivní fáze a přechodem na kolaborační pozici nemůže zachránit svou politickou dráhu, jak se nainv domnívá (historických precedentů jsou desítky). Jeho pád má ale zcela jiný smysl: obětování novopřevzatého realisty vykupuje nejvyšší realista Husák neutralizací Strougala, svého osobního rivala, ale především silného potenciačního spojence fanatické frakce, jehož přesun do křesla předsedy vlády jej zbavuje všech rozhodných pozic ve stranickém ústředí a tím jej vyřazuje z mocenského zápasu. Tento mistrov-

ský tah Husákův se zesiluje vykopnutím Grössera, Rytíře, Majlinga, Chňoupka v říjnu 1970 a nakonec Hrbka v červenci 1971 po odhalení protihusákovského spiknutí fanatické frakce. Jen kdo nevidí, že Kreml sice s fanatiky ko-letuje, ale nakonec vždy mocensky sází na kartu realisty či centristů, nemohl pochopit, proč Moskva nereagovala na Husákův bleskový protiúder aspoň dodatečně a proč jej nepřiměla k jeho re-vokaci.

Jaká je tříletá bilance kolaborace i její poplatné antikolaborační linie? Musí-li v předvečer 3. výročí nastupu soustavně kolaborační linie přiznávat ústřední orgán totalitního mocenského centra existenci opozice, která jen čeká na novou příležitost, nebudou výsledky tříleté úporné aktivity kolaborace zvlášť slavné; zejména, srovnáme-li kolem 25 kolaboračních knižních publikací, vydaných za 3 roky po 15. březnu, s ani ne 10 produkty téhož druhu, které vyšly za 3 roky po 17. dubnu 1969, z nich první až na jaře 1970. Opět dukaz krajně úzké lidské, sociální základny kolaborační fronty, její pomalé stabilizace. Mnoho z toho se dá připsat odstupu až odporu většiny kulturní fronty, podmíněnému absencí základního předpokladu, jímž disponovala kolaborace válečná — institucionální vazby kultury na politickou reprezentaci. Pak je logické, že od léta 1969 pronikají nejvládnější kolaborační exempláře do správy školství a kultury (Hrbek, Brůžek), že kolaborační nápor se koncentruje od podzimu 1969 v první řadě proti kulturní frontě, kde jsou úspěchy kolaborace nejširší, ale také nejpochybnější, protože dosažené jen násilnými zásahy: zákaz 38 kulturních časopisů, rozpuštění téměř všech tvůrčích svazů i celých vědeckých ústavů, vyloučení tisíců tvůrčích intelektuálů z práce, které jen rozmožňuje faktickou i potencialní opozici o celé zastupy, jež nemají co ztratit. Nejen kvantitativně tenká vrstva lidí, o něž se může kolaborace opřít a jímž může disponovat, nejen jejich ubohý duševní potenciál, nejen vězení přeplněná tak, jak byla naposled před 9. 5. 1960, ale i krach pokusů o rozklad kulturní obce vypovídají o falešném, chologickém odhadu kolaborační skupiny. Ale ani mezi těmi, o nichž se kolaborace domnívá, že je získala, není situace zdaleka jednoznačná, jak ukazuje rozpětí mezi prudkým tiskovým výpadem proti přeběhlíkovi nové literární vlny Nesvadbovi 26. 2. t. r. a mezi výrazným antitotalitním prohlášením emeritní starostalinistky Glazarové před téměř 500 posluchači ve strahovském Památníku v půli března t. r.

I jiné národy mají takové postavy (kolik jich bylo už v antickém světě). Zralé národy se s nimi vedou vyrovnat, ostatní je odbyvají spíláním, jakým se patologické fenomén, ohrožující celou společnost, odbyt nedá. Tradiční nechuť zabývat se vážně černou ovci, kterou iracionální pohled prezentuje jako patologickou figurku (nebo figurky) bez širší společenské souvislosti, nemá k takové reakci daleko už proto, že kapitulací morálka a fikce oportunistní sebezáchovy vrostla od Mnichova do základů našeho národního vědomí, i když se vzpíráme to doznat. „Výšší princip mravní“, řečeno s Drdovým hrdinou, dává vždy možnost víc než jedné odpovědi a klade kategoričtí imperativ odmítnout „realismus“ života na kolenou a přihlásit se plnou vahou svého lidsví, svého duchovního i etického bytí k „nedozírným následkům“ a „nezodpovědnosti“, k oněm hodnotovým kategoriím, jež vyřazly národ i důstojné lidství povyšuje na naplácení životního smyslu individuálního i obecného. Pokud se nevyprostíme ze zajetí „realismu“, s jakým přijímáme kompromisy i diktáty a s jakým povyšujeme kapitulací politiku na národní hrdiny, pokud nepřekonáme sociálně psychologickou labilitu, neodolnou vůči anomální reakci na komplexní otřesy, nevymaníme se z dá-belského kruhu kolaboračního reflexu, který se podílí na pádu každého vzepjetí našeho demokratismu a humanismu i na zadržování pokusů o jeho regeneraci.

v i k v a d i mejdlo

Stáli jsme na dvoře, před nízkými, dřevěnými baráky. Byl podzim, padalo listí a vítr z něho dělal kor-nouty.

Staršina držel v ruce dopisy, chodil kolem první řady, sem a tam a káhal.

Rozlitá voda na záchodě, nekázeň, nesplněný Fučíkův odznak, rozházené skříňky, nepřítel, který bdí, kapavka.

Někdo se zasmál a staršina se hned vrhl tím směrem, aby zjistil, kdo to byl. Nikdo se nepřiznal. Staršina se rozkřičel, až sípal. Jeho hlas se sladil s boukáním lokálky, projíždějící lesem. Staršina řval, že nás přejde všechny smích, on s námi zamává, zatočí, pohne, udělá z nás vojáky, lidi, a my mu za to ještě budeme vděční.

Přibíral jsem kamínky Honzovi. Přisunul k němu botu, odhadl vzdálenost a pak ho poslal Zdeňkovi. Ten ho nabídl mně. Poslal jsem mu ho zas zpátky, ale Zdeněk nastavil botu a zachytil ho ještě v letu, takže se odrazil a dopadl přímo před staršinu.

Neovšiml si toho. Sledoval desát-níku rozdávající mýdlo. Bylo jádro-vé, pro každého kostka na týden.

Pak začal staršina vyvolávat jmé-na a rozdávát poštou. Městecký, slu-sný jako soudeček, dostal tři dopisy a toho takovou radost, že se omylem špatně zařadil. Meszároš ne-dostal nic a tak zase, jako každý den, zaklel.

Staršina nás obešel, zastavil se uprostřed, před první řadou, ukázal Debnárovi na rozepnutý knoflík a pak se, jako vždy, zeptal —

„Má někdo ještě nějaký dotaz?“

Cítil jsem, jak se to žene do krku, jak mi to otvírá ústa, překvapilo mne to, ale rozhodl jsem se neklást žádný odpor, přesto, že to v tu chvíli bylo ještě možné. Jen těsně před tím, než se to dostalo ke

rtům, mne napadlo, že bude lé-pe, když to trochu ztlumím. Pak jsem zaslechl vlastní zakňourání — Měčejdlóóó...“

Zdálalo se, že se staršina usmívá. Ale bylo to jen zdání.

„Mýdlo jste právě dostali!“ řekl, ale to už se mračil a přejížděl očima jednu řadu po druhé. Honza mne kopl. Podíval jsem se na něho. Díval se před sebe a šklebil se. Zadržoval smích.

Staršina se nezeptal kdo to udělal. Rozhodl se demonstrovat sílu.

„Má ještě někdo nějaký dotaz?“ zeptal se pomalu, dvíraje se kamsi do středu skupiny. Ted se doopravdy usmíval. Bylo to mnohem snazší, než jsem si myslel. A taky čistší, jakoby rozhodnější, odhodlanější.

„Měčejdlóóó...“ zasténal jsem, skloniv přitom hlavu.

Zdeněk se dusil. Někdo vyprskl. A pak vybuchl kdosi v naší řadě, na kraji. Jasný, ryčný smích.

Staršina přeshláp a podíval se na oblohu, jakoby otamtud očekával po-vel. Pak se podíval na boty.

„Kdo to udělal?“

Zaskřípal písek, někdo přeshláp. V lese se ozval výstřel. Pak nastalo tí-cho.

„Dobrá,“ řekl staršina, na kterém už bylo vidět, jak se těší. V zápětí jsem se ocitl na zemi. Povel byl rychlý. Jako výstřel. K zemi! Vztyk! K zemi! Vztyk! Krajní počítal. De-set, patnáct, dvacet, pětadvacet, tři-cet, čtyřicet, padesát.

Staršina dal pohov a řekl, že dou-fá, že nikdo nemá žádný dotaz.

Nadechnul jsem se, ale Meszároš byl rychlejší.

„Mýýýýdlóóóóóóóó“ zakvílel jako poraněné zvíře.

Ted se smích rozšířil jako nemoc. I ti, kteří se ho snažili zadržet v jakémsi posledním, zoufalém pudu sebezáchovy, v touze zabránit bli-žící se pohromě, či hromadnému ne-štěstí, i ti podlehli.

„Bojový poplach!“ začal staršina a my se hnali ke skříňkám. Padaly helmy, lopatky, někdo nadával do svini.

Za několik minut jsme stáli před barákem, s plnou polní.

Staršina zavelel „poklusem klus“ dal si sám ruce předpisově na prsa a vyrazil. Běželi jsme kolem dvora, chlívků s prasaty, kinosálu, pak dolů, k překážkové dráze. Když poslední voják dokončil poslední překážku, drátěný plot, natažený nad zemí, kde bylo třeba se plazit, bylo už žero. K ubikacím jsme šli pochodem, a vy-padlo to na důstojný závěr, ale ně-kdo dostal zachvat smíchem a tak jsme museli oběhnout ubikace a pak se plížit. U stožáru jsme se seřadili.

„Ted už jistě nikdo žádný dotaz nemá, že?“ řekl staršina jedovatě. Snad, kdyby to byl řekl normálně,

snad by se to bylo nestalo, ale ten-ron, ten pohled, prozrazující nadřa-zenost a vítězné sebevědomí, to všechno uvolnilo kdesi v druhé řadě slušné, táhle mručivé mejdlo, až star-šina otevřel překvapením pus. Ně-kolik vteřin, možná jen desetin vte-řiny na nás zíral, jakoby nás viděl všechny poprvé. Pak začal několik si vzájemně odporujících povelů za sebou — opravil se a začal jiné, které už dávaly smysl a jejichž vý-sledkem bylo, že jsme měli náhle na obličej masky a běželi jsme po dvo-ře, tentokrát ke kuchyni, a otamtud jsme se přískoky dostali až ke skla-dišti, pak kolem něho a vzhůru, až k bráně. Od brány jsme pokračovali plazením. Bylo slyšet sípání, ucháze-jící vzdychy, pískot, chrčení i klení.

Spinaví, zpocení a zablácení stáli jsme znovu před staršinou. Tento-krát neměl ani čas, zeptat se na do-taz, či přání, protože pracovala te-lepatie. Došlo k nádhernému, buja-rému nejméně trojitému zamečení. Staršina sebou trhl a taky zamečel. Hnal nás k bráně a pak dál, ven, do poli. Byl už večer, svítily hvěz-dy, když jsme lezli po čtyřech ora-níci až k lesu a pak přes kopeček až ke statku a v tu chvíli jsem náhle chytil druhý dech. Lezl jsem pocti-vě, zarýval jsem ruce do hlíny a ra-dostně, i hystericky pískal, jako v opojení. O kus dál jsem rozeznal Meszároše, který volal na někoho vzhůru, at se nebojí. U lesa přilezl Honza, hlinu v ústech, v obličejí a smál se, jako idiot, jako dítě. Skučel, protože se mu vlastně nedostávalo dechu a vypadal chvillemi jako bez rozumu, jako drogovaný, protože se musel smát znovu a znovu.

Následoval kačecí pochod, chůze v podřepu. Staršina pobíhal sem a tam, od jednoho k druhému. Byla už tma a když začel měsíc, který vypadal, že se taky chcebtá, bylo vidět jen jakési tmavé fleky, při zemi, které skučí, těžce dýchají a občas klejí.

„Vztyk,“ zaslechl jsem řici něžně staršinu u brány a málem jsem upadl, nohy byly najednou vratké a slabé. Seřadili jsme se. Staršina si nás se-bevědomě prohlížel, ale bylo vidět, že se trochu bojí vlastní otázky. Ně-jak se mu do ní nechťelo. Oběhával nás a odhadoval ten okamžik, jak nejdéle mohl. Pak se otočil, napadlo mne, že možná počítal v duchu do tří, a řekl —

„Doufám, že vás roupy přely a máte dost. Zitra jdete do služby. Ted se vás znovu zeptám a varuju vás, říkám vám rovnou, jestli se stane to, co před tím, dostanu vás! Položím vás všechny na lopatky! Kdybyste tu měli litat do rána!“

Naděhl se, ustoupil o krok a za-řval — „Nějaký dotaz?“

Jak ubohé se mi zdálo mé sólo, ted, když nás zajícelo asi deset ne-bo patnáct najednou. Vypadalo to jako nějaký přečkový sbor zvláštny na mýdlo. Basy, barytony, tenory, snad i nějaký soprán se ozval. Staršina ti-

chounce, jako rusalka, která láká na dalekou cestu do bažin, zašeptal po-vel a v tu chvíli bylo jasné, že pro-padá zvolna hysterii a jakémusi po-matení, jako chlapec, kterému ta-tínek nalezal, nebo vzal sláček. V lese jsme se zakopali pak si zasko-tačili v maskách, udělali nové oko-py, po silnici jsme se doplazili k poli a tam, pod hvězdnatým nebem si hráli na kytky. Z pole jsme to vzali přes potok, jako husy, však ta-ky někdo vzhůru zakváká a pak na rotnu, na překážkovou a plížením zpátky, ke stožáru. Při plazení se rozplakal vojin Městecký. Debnár a Szabó ho popadli a vlekli za sebou. Když jsme stáli pod staršinou, který také těžce oddychoval, ukázal na Městeckého a povádl —

„Přece nechcete ústvat svého ka-maráda!“

Měl jsem strach, co Městecký řek-ne, ale zachoval se krásně, jako hrá-na.

„Mně je už dobře,“ procedil mezi zuby, ačkoli to určitě nebylo prav-da, protože byl celý rudý a sípal. V tu chvíli jsme na něho byli všichni pyšní a připadal nám jako nějaký mučedník, nebo tlustý Ježíšek.

Potom někdo vykřikl, že nechce-me přece sakra nic jiného, než to mejdlo a v tu chvíli jsme se roz-chechtali už jako čerti. „Mej-dlíčkoóóó“, pískel někdo vzhůru, „mejdýlkoóó“ — zaslechl jsem Zdeň-ka, „mýdélko“ křičel Honza a star-šina, pěti zatáhl, vzal dětičky, za-to, že byly tak hodné, znovu trochu proběhnout a opět do poli, na vzdych a dětičky se vracely, jedno po dru-hém, hotoví imbecilkové, angusti, cvrlikající, žebrající opět o kousek mýdla, jen o ždíbeček, jen o kapá-nek.

Staršinka to ovšem nemohl vystát a tak zabučel povel, a bopsa hejsa znovu k lesíku a tralala dělat díry lopatčickami, mýtna je veliká, pí-sečku je habaděj. Ale dětičky si chtě-ly ještě hrát, a tak si řekly o mej-dlíčko a začal kurneval, v maskách, u lesíčka, jako v blbě pohádky bez konce.

A když se vrátili řekl zamračený staršina, dvíraje se kamsi k lesu kou-zečné slovo — „Rozchod!“

Ruce v kapsách, beze slova, hla-vu skloněnou, šel rychle pryč.

Svítilo.

Chvilku jsme, trosky, stáli a díva-li se za ním. Pak na sebe, jeden na druhého. Byli jsme bláto, hlina, ně-kteří i od krve.

Pak hodil Meszároš pušku na zem, někdo masku, jiný helmu a Meszá-roš, zuby vyčerněné, úsměv od kout-ky ke koutku, začal tančit čardáš. Debnár začal tleskat do rytmu, při-dali se další. Pak Rusini, Kepič, Ke-lemann, s rukama nad hlavou, podu-pávající do rytmu, tančili svůj tanec radosti, volající o j o j o j... A potom jsme se začali objímat, řvát hrdě, přelát a sláza a snad i líbat.

Neboť válka skončila a my slavili své velké vítězství.

smrt ministra

S velkým očekáváním a za značné pozornosti tisku uvedla západoněmecká televize nový film Ladislava Mňačka Der Tod des Ministers (Smrt ministra).

Mňačko — jak správně rozpoznal západoněmecký tisk — se snažil tímto filmem ovšem varovat, proto poslední scéna, která je tro-chu reorganicky vsunuta do fil-mu, se odehrává po tragédii ze srpna 1958, kdy rehabilitování vězni si znovu uvědomují bezvý-chodnost své situace. Znamý zá-padoněmecký ilustrovaný týdeník „TV Hören und sehen“ vystihl tuto situaci jedinou větou: Slo-vonský autor Ladislav Mňačko zde ukázal, jak lidé mohou být strženi nemilosrdnou mašinerií politické diktatury. A na jiném místě při rozboru filmu čteme, že na konec před soudem nestáli vrazi, ale redaktor, ministrova přítelkyně, lékař, taxikář. Film je ořetným dokumentem. Rozšířený deník „Bild Zeitung“ vyzdvihuje, jak Mňačko přesvědčivě ukázal, jak je těžké, aby člověk zůstal sám sebou v soukoll totalitního státu.

Film vyžaduje vzdělaného a in-fermovaného diváka: osoby jsou prakticky bezé msta. Masaryko-vo jméno ve filmu nezazní, nýbrž jen ministr zahraničí; není uve-deno ani jméno Noskovo, nýbrž pouze ministr vnitra; není uve-deno ani jméno lékaře, redaktora a dalších. Rovněž nikdy není ře-čeno, že se děj odehrává v Praze — pouze pražské záběry, nárožní návštěi, české vyhlášky, tabule a stará auta ukazují, že se divák na-lézá v Praze z roku 1948. Film znovu ukázal Mňačkovo mistrov-ství a detailní znalost materiálů; je nejspíšejší v těch scénách, kdy Mňačko odhaluje nejcitlivější stránky každého komunistického režimu, přesněji každé politické diktatury: koncentrační tábory a podsvětí do kterého nelze nahléd-nout a ze kterého není nic slyšet — vyšetřovny politické policie. Otřesné zní z této vyšetřovny vě-ta: to není třídní boj, to je třídní msta, podívejte se na vězně, sami představitelé inteligence.

Na nedávném kongresu exilové-ho PEN-Clubu v Řezně, mluvil Mňačko v okruhu českých a slo-venských spisovatelů o tomto dramatu. o blízkém vztahu k Ma-sarykově rodině ještě v době jeho dětství a o historii Masarykovy smrti, kterou zažil jako redaktor Rudého práva.

Je nutno zdůraznit vynikající práci režiséra Waltera Davyho, který různým barevným tónová-ním zachycuje atmosféru hrůzy a a do detailu propracoval každou strachu z počátku padesátých let postavu filmu. Dr. A. Kratochvil

rozhovor a. j. liehma s petrem brookem

Neviděli jsme se dlouho, od té do-by, kdy, aniž tu tušil, vstiskl výraz-nou pečet pražskému kulturnímu krasu šedesátých let. Chtěli jsme spolu prosedět klidné odpoledne v do-bře, kdy na jaře 1968 chystal první zkoušku svého mezinárodního diva-tla. Květnové bankáty na bulvárů St. Germain nás rozvaly každého jin-ým smíchem a pražský srpen udělal tébož roku rychlý konec už velmi pokročilým přípravám zasadit fil-mového krále Leara do rámce čes-kých bor a středověkých hradi. Ode-jel filmovat do Dánska a teprve mnohem později jsme si padli do náručí, jako když se setkají dva li-dě, kteří si nebyli jisti, zda se ještě uvidí. Sotva jsme se stačili dohov-ořit, že až bude hotová první hr-bá kopie filmového Leara, budeme pokračovat v té hře na interview, kterou jsme kdysi hráli po pražských divadlech a hospůdkách nad Learem divadelním. Pak jsme tedy sešivali jako velkou plachtu z kousčků látky to, co následuje...

Nikdy jsem nepustil z hlavy svůj velký divadelní projekt z ja-ra osmašedesátých. Vlastně je ješ-tě mnohem starší, ale tenkrát se z něj začalo aspoň něco realizo-val. Jenže takový projekt je otáz-kou peněz a s penězi je zase spja-

tá otázka svobody. Jak to vyřešit? A existuje vůbec nějaké řešení? Já si myslím, že existuje, že je to, ve světě, v jakém žijeme, otázka techniky. Musíte prostě čerpat z většího počtu zdrojů. Řekneme ze sta, ale třeba ze tří set... Když je mnoho zdrojů neutralizují se na-vzájem. Zkusil jsem to již s filmem Vládce much. Nu, a tímhle se ted zabývám především. V květnu 1968 nás vyhodila francouzská vlá-da, na niž jsme byli závisli. Po-nučení: Pokusit se dát dohromady mnoho zdrojů z mnoha zemí. To se může provést záhy, ale také to může trvat mnoho let. Ale určitě to není nic nemožného. To je totiž tak: Kdykoliv si myslíte, že je ně-co nemožné — je to skutečně ne-možné. Ale jste-li hluboce pře-svědčeni, že táž věc je možná — v tomto případě získat prostředky a zachovat si svobodu — ukáže se dříve nebo později, že to jde. Prostě najdete ten jediný způsob, tu jedinou schůdnou cestu, kterou nebylo dosud vidět.

Byl bych rád pokračoval tímhle směrem. Brookovi divadelní plány se mi zdály a dodnes zdají, že vše-cho nejdálejší, ale on byl plný Leara. Po to co jsme tedy hovořili o realitě či realismu dobového pro-

středí ve filmové verzi Leara jsem řekl — už před lety, nad vaší diva-delní inscenací Leara, jsme hovořili o smyslu interpretace...

Není nic takového jako posel-ství. Poprvé v tomto století, a do-konce po mnoha staletích, si lidé začínají uvědomovat, že chcete-li něco říci, a řeknete-li to formou výchovného prohlášení, vyvoláte u většiny spíše odpor než souhlas. Ve dvacátém století nemůžete ni-koho ničemu učit formou prohlá-šení, proklamací. Můžete jediné lidem klást otázky a mít uši pro otázky jejich. Jaké otázky vyplý-vají z Leara a znají pro naše uši tak, že je můžeme sdílet, že se s nimi můžeme ztotožnit? Ne všech-ny, jistě, ale alespoň ty základní...

Např. ta „věc“, kterou popisuje Sartre v předmluvě k vaší knize „Generace“ to jest sovětský ko-munismus a „věc“, kterou se stal v osmdesátí letech Lear prostě proto, že byl úspěšný král — jsou přece totožné. Rozdíl je jenom v jazyce. Všechno co Sartre říká, by mohlo být zároveň i velice sché-matickou analýzou krále Leara. Leara by bylo přece snadno možné chápat jako ztělesnění procesu uvnitř jisté formy stalinismu. Avšak rozdíl mezi Learem jako „věci“ a „věci“ Sartrovou je v tom, že Sartre analyzuje, aby vy-slovil soud, kdežto Shakespeare dramatizuje, aby ožil všechny rozpory obsažené v látce. V Sha-kespearově „věci“ můžete nejen

sledovat proces postupující skle-rózy, ale i možnost, aby tato skle-róza prošla naprostou proměnou. Můžete sledovat jak sebeospra-vedlňování, sebelibost a skepse jako výsledek obou, přerůstají ve sklerózu. A přece tyran, netvor není zabit. Jeho tyranie je zničena vnitřní explozí. Král Lear není hra o spravedlnosti, ale pohybu. Prv-ní slovo hry uvádí po pohybu pro-ces, který se až do konce nezastá-ví. Otázky kolem tohoto procesu, jež se derou do našeho světa, se týkají především a v nejširším slo-va smyslu pojmu permanentní, trvalé revoluce. Jsme totiž nuceni plát se sami sebe znovu a znovu, zda je proces sklerózy nevyhnu-telný. Je-li obsažen v povaze věci. Je životně důležité, abychom tohle pochopili. A je snad největší naivitou 20. století, že tento vě-decký věk zásadně odmítá zajímat se o to, jak probíhají základní pro-cesy v člověku a ve společnosti. Odmítáme upřít svou pozornost tímto směrem, protože se bojíme, že by to zničilo naivní optimis-mus, ve kterém žijeme. Žijeme neustále v naději, že omyly mo-hou být vyloučeny správnými roz-hodnutími... Úlcha tragédie spo-čívala vždycky v tom přímět člo-věka, aby zkoumal základní otáz-ky svého a společenského života mnohem intenzivněji, aby se po-kusil vrhnout na něj světlo z jiné strany. Král Lear je pro nás dnes ze všeho nejspíše hrou o oblibe-

ném tématu mládí a stáří. Přitom však klade tuto otázku jinak, ji-ným způsobem. Ne v kategoriích gene-rací, ale v kategoriích kvality. Co je v podstatě mládí, co je svým charakterem stárnutí? A nuti nás vidět, že není, že nemůže být žad-ný přesný předěl mezi zlým stá-řím a dobrým mládím. Všichni se dnes snažíme nalézt novou pro-stotu morálku, jenže ta je stejně pošetilá jako všechny staré sy-stémy založené na dobru a zlu. Když Sartre na konci už zmíně-ného textu ukázal tvář při-šery, netvora, tvrdí, že potřebuje-me nový, lidský socialismus, pak je třeba se ptát, zda my, čtenáři, uvěříme, že základní proces stár-nutí byl puchopen nebo aspoň za-znamenán. Může jakýkoliv nový řád existovat a nebyť podroben procesu stárnutí? Na konci Leara vidíte Edgara samotného, v oka-mžiku, kdy se stal dědicem Lea-rova království. A já bych rád, právě na konci filmu, podrhl otázku, kterou si Edgar nutně kla-de. Formuloval bych ji asi tak: Je mladý muž, ale má zvláštní výsa-da, že místo aby soudil pošetilostí a neschopností starého člověka zdálky, prošel bouří spolu s tím-to starým člověkem. Ve chvíli, kdy zdědil království, má tudíž za se-bou zkušenost aspoň z části pro-cesu, do kterého vstupuje. Bude Learova cesta nevyhnutelně také jeho cestou? Nebo se ji může vy-hnout tím, že odmítne výzvu a

Kdepák," povzddechla si moje sousedka, "to já muším mít furt nějaký vzrůso a dyš se u nás nic neděje, sem pak taková nesvá a tak holt pošlu starýho do Děníny. Dyš se von pak vrátí, a von se dycinky vrátí namazaný jak dělo, tak to začne."

Sabatka se dramaticky odmlčela, přimhouřila oči pod hustým černošedým obočím a zapálila si partyzánku.

"A to já už slyším, dyš se vrací, poněvadž šmátrá klíčem ve šlozverku

tak se na mně tak nějak divně kouká, jako na člověka a říká: Máno, tady máš kytku a už mně tam neposílejí. Mně to ani moc nešmakuje, ale dyš už sem tam, co mám dělat? Ten dá randu, já dám repete a už je to hotový. A já vám řeknu sousede, já mám kytky strašně ráda. A dyš je starý střizlivý, tak mně čest nekoupil ani zelenou petržel, natož růže, jako teď poslední. Ty vydržej přes tojden, no a pak ho zasej vyženu do Děníny. Takovej je už život!"

kongres pen-clubu v řezně

(dokončení ze str. 1)

tví, A na jiném místě Tages-Anzeiger píše: Mluví českých exilových spisovatelů (dr. Kratochvíl) ukázal na konkrétních případech, jak historický kulturní vývoj v této zemi byl opět zastaven a obrácen do 50. let. V další části byla uvedena jména uvězněných osobností z oblasti kultury, vědy a umění a chronologie, vypočítány všechny zakázané literární a kulturní časopisy za poslední tři léta. Tiskové konference se zúčastnili i vrchní starosta Rezna dr. Rudolf Schlichtinger. Při volbách byl opět zvolen maďarský spisovatel K. G. Werner prezidentem, generálním sekretářem byl zvolen dr. Antonín Kratochvíl a vicepresidenty Julius Firt a dr. Gyula Borbandi. Z pospřnových autorů je ve výboru Gabriel Laub.

Při velkém pódiovém rozhovoru diskutovali exiloví spisovatelé s německými spisovateli, členy PEN-Clubu a s Davidem Carverem o otázkách svobody uměleckého projevu. Při tomto rozhovoru vyslovili se velmi pozitivně němečtí spisovatelé, také především Tilo Koch, Rudolf Krämmer-Badonini, Otto Habsburg a další o rozhlasové stanici Svobodná Evropa a o jejím významu.

Velkou odezvu vyvolal diskusní příspěvek českého publicisty Pavla Tigrida o těžké situaci před-

stavitelů inteligence v totalitních státech. Tigrid se poklonil osobní statečnosti odsouzené Larisy Danielové, manželky sovětského spisovatele Daniela.

Za pozornost stojí i velká výstava knih exilových spisovatelů, která byla v rámci jubilejního kongresu uspořádána. Mezi jiným zde bylo vystaveno více než sto českých a slovenských knih vydaných v posledních letech v zahraničí, ať již v mateřštině či v překladech. V závěru svého třídního zasedání vypracovali exiloví spisovatelé, sdružení v Mezinárodním PEN-Clubu rezoluci, v níž vyjádřili své sympatie k rozhlasové stanici Svobodná Evropa a Svoboda a zdůraznili nutnost jejich další tvůrčí práce pro objektivní informování posluchačů ve východní Evropě.

Do svých domovů v Německu, Rakousku, Švýcarsku, Francii, Anglii či Spojených státech se rozjeli exiloví spisovatelé posílení a přesvědčení o nutnosti nekompromisního boje proti totalitním diktaturám, cenzuře a třídní a rasové nenávisti, jak to přikazuje Charta PEN-Clubu.

Výsledky fezenského kongresu nedaly pražskému rozhlasu spát. Boh. Roháček ukázal opět svou vysokou kvalifikaci, když zasvěceně prozradil posluchačům, že na kongresu seděli vedle sebe „liberecký suďák Künzel a špionážní detektivkář Ströbinger". Ani Künzel ani Ströbinger v Rezně nebyli a mimochodem Fr. P. Künzel je Hradečák původem. Ale to není pro Roháčka žádný problém, ten si plet i Pelikány... A. Ch.

karel kryl velikonoční cyklus

Zapření Petrovo

Země je rudá od krve a mlčí stromy v Nazaretu. Vždy naposled i poprvé — jak v neskutečném kabaretu — jsme příliš slábi ve víře byt' třeba Krista na kříž vlekou. A zabíjí-li pastýře pak se i ovce rozutekou

Kříže se tyčí k měsíci a trny zdraví Mesiáše. V zahradě pějí slavičí. Je noc, jež čeká na Jidáše. Měsíc se třpytí perletí a třebaš věrnost přísaháme — teď — podruhé — i potřetí Krista — i sebe zapíráme

Zapřeme poprvé Ruce se dosud chvějí Zapřeme podruhé chválice beznadějí Potřetí zapíráme už jen tak. Ze zvyku. A slzy polkáme. Pláč — místo výkřiku.

Země je rudá od krve. Kokrhá kohout v Galileji. Vždy znovu — a vždy poprvé — prosíme s Petrem o Naději Jsme příliš slábi ve víře a svatou pravdu na kříž vlekou.

Neb — zabíjí-li pastýře — jsme ovce, jež se rozutekou.

Jidáš

Noc jako sluj vteřin šest do svítání Pysk zpocený vyzývá podsvětí o Dáble můj mrtvo jest slítování Snad zisk splacený zradu mou posvěti

Jidáš k čemu výčitky svědomí? Jidáš, k čemu tohleto smetí? Farizej nikdy rukama nelomí Pro něho účel prostředky světi!

Cár šarlatu v tváři hlen z poplívání Mříž u stěny ssedlá krev na rukou král bez šatů připraven k uvítání Hle kříž dřevěný s trnovou parukou

Jidáš k čemu výčitky svědomí? Jidáš, k čemu tohleto smetí? Farizej nikdy rukama nelomí Pro něho účel prostředky světi!

Noc bez kazu mincí pár zvoní v plášti Hlas zchraptělý do pekla neletí Stín provazu jako dar plný záští pro vás dospělí tohoto století

Jidáš dnes jsi důstojným občanem S mincemi nemáš nijaké viny! Zítřka zas třicet stříbrných dostanem Když ne my? Tedy zradí ho jiný!

jan ryba růže pro starou paní

a ne a ne najít tu douru, protože vona se mu furt uhejbá jak von se kymácí, tak du votevřít sama a neš se stačí nadechnout, spustím: ty dobytku vožralá, začnu dycky stejně, protože na to von je už zvyklý a dybch začala máč tak by si snad myslél, že je u cizích. Tak teda já řeknu ty dobytku vožralá, koukej mazat, odkuds přišel a kde ses takhle zrychtoval. Funiš jako lokálka do Davle a kdo myslíš, že tě bude celou noc poslouchat, jak furt couráš na záchod s každou kapkou vody a víte, ten náš rezervát je čist z doby starýho Steffena, co prodělal po válce firmu, to von byl samej fiakr a namalovaný holky, táta pak žalem umřel a von před rokem taky, ale dožil se dědek 93 let, ale užil si a čest dneška je na kanálech na Vyšehradě jeho jméno. Jo a hnedka mu začnu čist levity, starýmu, že dyby rači za prochlastaný peníze koupil v Asu nový hrnce, co tudle schočil za špórhelu namazaný, nebo nový firbáňky, kerý taky propálil. Ale to né, tocevi milostpán, musí do sebe lejt ty plzeňský patoky, to se ale musí nechat, von starý pije jen plzeň, aš má břicho jako libeňskéj gásajml."

Sabatka zamačkla zbytek cigarety v popelníku, pak zvážněla a tak trochu trasklavým hlasem s nádechem sentimentality pokračovala: "Je fakt, že nebejt mně, tak se nevožere. Já sem už taková potvora. A dycky sem byla, já bejvala hezká holka, za mnou se frajeři točili jako čamburiny, ale táta taky pil a hádal se s matkou, dej jim obom pámbu věčnou slávu, šak už sou na pravdě bůží dvacátýtřetí rok, voba vodošli hnedlinko za sebou a voba ležej na Vyšehradě a kde taky jinde, dyš táta byl Podskalák a matka Vejmelková z Nuslí, toho truhláře Vejmelky cěra a tak sem si na to nějak zvykla. Ale jedno muším říct — táta mamince nikdá nepřines ani preclík z hospody, natož kytku. To ten můj vožrala dycinky, i kdyby byl napitěj sebe víc a dyš mu zasej nadávám,

Lucie Radová, z výstavy v Sissachu

možnost růstu, a tedy i úpadku? Ci snad je jediné možné odmítnutí spojeno s předsevzetím, že bude lepší než Lear, to jest méně jedinečný a více liberální?

Kdyby Shakespeare dramatizoval dnešní svět...

Kdyby, kdyby... Vezměte třeba poslední hru Petra Weissse, Trocký v exilu. Pořád ta stejná otázka: Svět by byl možná jiný, kdyby zvládl Trocký a ne Stalin. Jenže to je přece hloupost. Připadá mi to, jako když jsme ve škole překládali do latiny — kdyby prasa byla mouchy, byla by šunka dražší...

Když jsem kdysi přijel do Budapešti, zavedli mne ke starému sochaři, který vypadal přesně jako z pětiminutového filmu k oslavě velkého umělce. Připomínal mi Gloucester v Learovi — v každém režimu musí být někdo, kdo touží, aby byl klid a všichni hodní. Takový krásný typ, jako Einstein, vlídná tvář, klidný pohled, neokázale prostý, oddaný jediné lásce, umění. Zkrátka jedinečný typ umělce 19. století. Za pět minut jsem s ním prošel dějiny maďarského výtvarného umění posledních 70 let. Byl oficiálním umělcem všech režimů. Ukázal mi výstřížky z dvacátých let, jak ho všude přijímali v nevybranější společnosti — v Americe, v Anglii... Když se změnil režim, zase ho nikdo nechtěl zničit ani zastře-

lit, naopak, a on byl hodný na každého, dělal naturalistické sochy v lidovém slohu. Viděl jsem u něho sochu Horthyho, a německé piloty, s vojákým pohledem upřeným do budoucna a přes tuto fašistickou galerii jsem došel až k soše sovětského vojáka na Gelértově vrchu a k ušlechtilosti Kadára s mladistvou tváří. Pochopil jsem, že ten člověk měl prostě štěstí, že jeho vkus oficiálního umělce byl vždycky bezpečně tožný s vkusem vládnoucích. Stejně je to třeba i s oficiální publicistikou, která putuje od režimu k režimu...

Ale vraťme se ještě k Weissovi a jeho Trockému. Víte, úvodníky nemohou měnit dějiny. I kdyby byly lepší, než byly, kdyby je byl psal Trocký a ne Stalin. Pro marxistu je asi nejtěžší nalézt postoj, který mu umožní relativizovat jeho pohled na Marxe. To je podstata revizionismu, který přece není nic jiného než relativizované myšlení...

A pořád se vrací hlavní otázka obsažená v Learovi: Co vede ke skleróze...? Při tom politicky jsou věci komplikovanější, než se zdá. Zajímavější, než analýza sovětské situace, kde je všechno strašlivě velké a všelijak podminěné, mi připadá analýza situace kubánské. Národní charakter je tam vysloveně nakloněn improvizaci, a přesto všechno nutně vede ke všem známým důsledkům.

V každém historickém období

se vrací palčivá otázka, na kterou se nikdo nikdy nechce podívat zblízka: Co v konkrétních termínech skutečně znamená slovo, pojem osvobození? Pro ilustraci: Když jsem natočil film Vlárce much, udělal jsem zajímavou zkušenost s anglickými a francouzskými kritikami. Angličané, kteří jsou zároveň romantičtí i pragmatičtí, shledali zcela přirozeným zobrazení dětí jako odrazu vlivu dospělých, jemuž byly vystaveny, se všemi různými i rozpornými tendencemi, které v sobě dítě od malička nosí. To je vlastní neteoretickému Angličanovu přístupu k tomu, co vidí kolem sebe.

Ve Francii, kde na rozdíl od Anglie je velice snadné vyvolat sympatie s dospělým, který vyrostl ve špatného člověka (neboť to se přece podle nich většinou stává), bylo by téměř vyloučeno, aby obecenstvo přijalo dítě jako dynamické směsí různých vlivů a vlastního já. Jsou jako člověk, který přišel o všechny peníze a přesto prohlédává neustále kapsy v naději, že v některé něco najde. Odmítají vzdát se posledních iluzí. Dávno je ztratili, jako všichni, a v každé souvislosti, včetně katolicismu. Ale i francouzský ateista si někde ve svém vědomí ponechává katolickou kapsu, v níž žijí nevinné děti. Proto se Francouzi nikdy nemohou poučít ze zkušeností; jsou skúlopevně přesvědčeni, že dítě se rodí čisté a může se teoreticky vyvíjet až do stáří, aniž

o tuto čistotu přijde. Jenže ono se vždycky v každém jednotlivém případě třeba náhodou někde něco nepodaří, výšine. Náhodou jednou ve čtvrtek, když mi bylo čtrnáct, nebo v pátek, když mi bylo patnáct, se přihodilo cosi, co způsobilo pád... Totéž myšlení se aplikuje na politiku, na dějiny. Nádherná, čestná myšlenka, idea, by mohla zvítězit, ale něco se udělalo špatně a někoho je třeba obvinít.

Vyprávěli mi o jednom starém francouzském soudruhovi, který zasvětil celý život politickému zápasu, ale v hloubi duše už dávno ztratil veškerou naději. Když vypukly studentské bouře v květnu 1968, začalo pro něho rázem nové jaro. Zčista jasna zase nalezl čemu zasvětit život, zdálo se mu, že všechno začíná znovu. Asi pátou noc se vydal na Sorbonnu, v jednom z jejích velkých okamžiků. „Sorbonne était en fête" a všichni měli pocit, že nic nedokáže zadržet přival rozpoutané energie... Ale starý muž měl dlouholetou zkušenost, velký cit pro různé věci a první v tom velkém revolučním svátku rozpoznal, co se o mnoho dní později krystalizovalo jako úpadek. A když to uviděl a pochopil, vrátil se domů a zastřelil se.

Dosaďte si tenhle příběh do krále Leara — nebo vedle krále Leara — uvidíte, jak se zase dere dopředu stále ta jediná velká otázka...

dopis z domova

...a teď se mě snaž dobře pochopit. Po Tobě se mi tu občas stýská, protože dobrý kamarád mi chybí, ale beže mne by mi bylo k nevydržení. Nerozumíš? Dělam v partě dobrých kluků, na drinu jsem si zvykl, ale po práci padneme všichni jako zbití a nikdo nemá chuť ani mluvit. A tak jediné, co mi zbývá, je moje hlava. S tou si povídám bez únavného mluvení, té mohu říkat cokoliv bez zbytečného vysvětlování. Zadílnám chápat, proč sedláci, kteří dříve od rána do večera, byli takoví koutáci. A tak vlastně díky straně a vládě mám čas si promyslet spoustu věcí. Dojít k závěrům, i když by nebyly této dárky právě příjemné, na které bych možná často neměl ani čas. Snad je škoda, že nemám možnost tyto závěry nikde publikovat, že zůstávají jenom mým majetkem. Ale na druhé straně takovýchle unavených je přece mnoho, a všichni si přemýšlejí, a někdo z nich nepublikuje, pouze ukládá do mozkových závitů. My jsme si vlastně dříve pomáhali našimi dlouhými debatami jeden druhého vmanipulovat do přesvědčení, že vládní politika je špatná, ale základy jsou dobré. Nyní mám čas přemýšlet vlastně pouze o základech. Jednodušeji, na nižším stupni, ale zato důkladněji. Závěry tedy nesměřují také příliš vysoko, ale zato jsou důkladnější. Věř, nechtěl bych být vládnoucím politikem v této zemi, kde tolik lidí může tolik přemýšlet. Chápu, proč se bojí své dělnické třídy, proč jí podléžají. Ale ona to ví.

E. P., Praha

ex

Když bylo kdysi dáno heslo, že každá tvorba musí být angažovaná, byla jsem zmatena a nevěděla si rady. Tehdy jsem se obrátila na velmi vřelých a moudrých mužů, prof. Alberta Pražáka. Uklidnil mě a řekl mi: Nemučte se, pište pravdu, pravda je vždy angažovaná.

Jarmila Glazarová v projevu v Památníku národního písemnictví na Strahově 17. března 1972

● Jaký je rozdíl mezi prvním a druhým programem Československé televize? Občan znučený podívanou na dr. Husáka a jiné čelné představitele, otupěn politickými a jinými komentáři přepne svůj televizor na druhý program. Na obrazovce se objeví příslušník Bezpečnosti s velkým pendrekem a křičí: A teď okamžitě přepneš zpátky na první program.

● Pro majitele barevných televizorů vysílala Československá televize 8. května na druhém programu poprvé barevnou inscenaci hry bratří Mrštíků „Maryša“.

● 27. dubna byla v galerii Reflets v Bruselu zahájena výstava děl F. Jiroudka, A. Padenika, R. Svobody, J. Soukupa, E. Tomanové, A. Borna a I. Čepeláka, kterou pořádá Dilo ve spolupráci s Art Centrem.

● Známková tvorba Cyrila Boudy je obsahem nové knížky Adolfa Brana, nazvané „Od transkriptu sokola k benátskému ovocnáři“.

● V. V. Stech (87) přes svůj vysoký věk, připravil nyní k vydání bibliofilsky vypracovanou, půvabnou knížku „Význam rodiny Mánesů v naší tvorbě“.

● Státní divadlo v Brně uvede v této sezóně čs. premiéru E. Brylla „Malované na skle aneb Jánošík“ dále čs. premiéru komedie E. Braginského a E. Ržazanova „Kolegové“ a premiéru původní slovenské hry O. Zahradníka „Sólo pro bicí bubny“.

● Karel Höger vytváří novou hlavní roli ve filmu Jiřího Sequense „Pokus o vraždu“.

● Ve dnech 24. až 28. dubna se konaly XVIII. západoněmecké dny krátkého filmu v Oberhausenu. Čs. kinematografie byla zastoupena animovaným snímkem režiséra J. Bočka „Vdova z Efesu“. Bohužel bez onoho úspěchu, který si odnášely čs. filmy v do-

bách nové vlny českého filmu.

● Helena Vondráčková natočila další SP desku, na níž jsou skladby Lásky především od B. Ondráčka a Z. Borovce a brazilský hit Jezus Christus s českým textem Z. Rytíře.

● Nakladatelství Odeon vydalo historické dílo Aloise Jiráska F. L. Věk a Čs. spisovatel zase Výlety pana Broučka od Sv. Čecha.

● Čs. televize dostala dva nové náměstky – Vl. Diviše a Milenu Balázovou. Oba se vyznamenali v průběhu normalizace, Vl. Diviš na ÚV KSČ a M. Balázová ve Světě socialismu.

● Sjezd českých novinářů, který se konal v Praze koncem dubna rozhodl, že 2.700 novinářů naplní činy heslo – Leninskou cestou vpřed a pak také zvolil J. Valentu, samozřejmě jednomyslně, opět předsedou SČN.

● Do Japonska odletělo Smetanovo kvarteto. V Tokiu uspořádá čtyři koncerty a pak navštíví ještě dalších 16 japonských měst. Pro společnost Columbia Nippon nahraje dva Mozartovy kvartety.

● Na náměstí Republiky, vedle Kotvy v Praze, byla zahájena stavba nového sedmipodlažního obchodního domu Prior. Stavba, kterou provádí švédská firma SIAB má být dokončena v září 1974.

● Letos v srpnu bude dán v Bratislavě do provozu nový most přes Dunaj. Leží na spojnici Bratislavy s Vídní a Budapeští.

● Koncem dubna se konal v Bratislavě třídenní festival folk songu, kterého se zúčastnilo 45 skupin, dvojic a jednotlivců. První cenu získala Dagmar Vaňková z Pece pod Sněžkou.

● Bratislavské vydavatelství Smena připravuje vydání nové bás-

nické sbírky Milana Rúfusa nazvanou Stůl chudobných.

● Pravděpodobně ještě letos vyjde anglický překlad dalšího významného ruského románu, jehož publikaci doma sovětské orgány znemožňují. Je to dílo čtyřicetiletého Vladimíra Maximova, které má název Sedm dní stvoření. Román zobrazuje vývoj nebo úpadek sovětského společenského systému v posledních padesáti letech.

● Spisovatel Nicolae Breban se vzdal funkce šéfredaktora oficiálního bukeštského literárního časopisu na protest proti tvrdému kursu rumunské vlády v kulturní politice. Breban je jedním z nejhýčkanějších spisovatelů v Rumunsku.

● Pařížské nakladatelství Laffont vydalo knihu Miroslava Ivanova o Heideggerovi.

● Miloš Forman a devět dalších čelných filmových režisérů světa se budou podílet na produkci filmu o letošní Olympiádě v Mnichově.

● Miloš Forman nastudoval a uvedl v divadle Helen Hayes na Broadwayu Carrierovu konverzační komedii, která se v Paříži hrála pod titulem Laide Memoire a v

New Yorku jako The Little Black Book.

● J. B. Tito odmítl nabídku Gustava Husáka, tlumočenou mu náměstkem min. zahraničních věcí Krajčírem, aby při příležitosti své návštěvy Varšavy se zastavil – případně aspoň při mezipřistání – v Praze a sešel se aspoň ke krátkému rozhovoru s Gustavem Husákem. Je zřejmé, že vztahy Jugoslávie k Československu zůstávají nadále sice korektní, ale jinak chladné a velice rezervované.

● Co promítají v květnu čs. kina? Nový film režiséra V. Čecha Svatba bez prstýnku, dětský snímek režiséra J. Poláka Hledá se pan Tau, dílo Jaromila Jiřeše ... a pozdravuj skřivánky, věnované Marii Kudeřkové, kterou ve filmu ztělesnila Magda Vašaryová. Dále Past na generála (Jugoslávie). V zajištění melodie (Spanělsko), Rezník (Francie), Cizinec (Itálie) Butch Cassidy a Sundonee Kid (USA) a samozřejmě mnoho filmů sovětských.

● Po návratu amerického diplomata ze Sovětského svazu do vlasti se ho ptá jeho přítel: „A viděl's také Lenina?“ „Samozřejmě!“ „A to stál takovou dobu frontu?“ „Proč, za dvacet dolarů mi ho dovezli do hotelu.“

nepřehlédněte

Paralelní třída pro české studenty na státním německém gymnáziu.

Pro děti z rodin čs. emigrantů bude od školního roku 1972/73 ustavena při německém státním gymnáziu ve Frankfurtu nebo v Mnichově (event. v Kolíně) samostatná třída s možností studia českého jazyka. Vyučovacími jazyky v této připravované paralelce pro české studenty bude němčina, ale do vyučovacího plánu bude zařazena výuka češtiny, české a slovenské literatury a našich národních dějin. Český jazyk bude také předmětem maturitním. Pro zájemce bude zabezpečeno internální ubytování. Definitivní stanovení místa (z alternativy Frankfurt, Mnichov, Kolín n.R.) bude provedeno tak, aby komunikačně vyhovovalo co největšímu počtu zájemců o toto studium.

Není snad třeba zdůvodňovat význam dokonalého zvládnutí českého jazyka a je mylné se domnívat, že se děti naučí češtině hovorovým stykem s rodiči (takováto znalost jazyka je pouhým komunikačním minimem).

Předběžné přihlášky posílejte (co nejdříve) na adresu: Jaromír Skalník, 8 München 13, Amalienstr. 87 (R. 131) (tuto možnost studia své známé,

adolf müller německé křižovatky

(dokončení ze str. 1)

problémů, k změně situace ovládaných, jinak, než jednáním s vládnoucími, být nám byli jako smluvní partneri sebedělejší sympatií? Mohou vyvolávat také iluze, sice odlišné, nikoliv však méně nebezpečné, než ty minulé. Ani proti tomu však není receptu, kromě postupné konfrontace nových iluzí s praxí. Jsou také součástí širšího mezinárodního dění, ani na to není třeba zapomínat. Heslo o vystřídaní konfrontace kooperací je sice příliš jednoduché, než aby bylo zcela pravdivé a příliš nadsazené, než aby vystihovalo současný stav i cíle všech zúčastněných, nicméně jeho jádro se stává stavebním kamenem politiky celého západního světa. Nemohla-li politika konfrontace (při nutném vyloučení použití vojenské síly) vést k východiskům, může je politika kooperace (při stejné nutné absenci pouhého ustupování před protivníkem) alespoň naznačovat.

A tak se tedy křižovatky, na nichž se ocitá v současné době německá teorie i praxe v otázkách politiky vůči Východu, stávají i křižovatkami nás ostatních. Ne proto, abychom se ztotožňovali s politikou jedné ze stran v jedné ze zemí našeho exilového pobytu, nýbrž proto, abychom si každý – sám pro sebe – učinili jasno o vývojových tendencích dnešního světa, o vlastních východiscích, o budoucnosti země, v níž sice nežijeme, ale o jejíž svobodný rozvoj nám stále jde.

text 72

československý nezávislý měsíčník

Czechoslovak independent newspaper – Tschechoslowakische unabhängige Zeitschrift Herausgeber BOHEMIA e. V. Vydává BOHEMIA e. V. Czechoslovak Cultural Committee. Řídí redakční rada. Předseda: Adolf Müller.

Adresa redakce: 8 München 22, Postfach 207. Bankovní spojení – Bayerische Vereinsbank München, Mauerkircherstr. 1. BRD. Konto Nr. 863 750, nebo Postcheck München Konto Nr. 2306 60.

Podepsané články nemusí vždy vyjadřovat názor redakce. Nevýžadané rukopisy se nevracejí. Toto číslo vyšlo 7. 5. 1972. Uzavěrka čísla 30. 4. 1972.

Cena tohoto čísla 2,- DM.

Task: LOGOS, München 19, Bothmerstr. 14.

zdeněk štercuj ještě jednou k českým robespierům

Úvodem předesílám, že není mým úmyslem polemizovat ani s Pfaffovými, ani s Preisnerovými formulacemi (Text, 1, 3, 1972) – články K situaci české inteligence. Pohledy o českých Robespierrech). Domnívám se, že by to ani nemělo smysl, protože – podle mého názoru – zde jde ne o jasné pojmy (v tom s Pfaffem souhlasím, že vágního – ovšem zapadajícího do koncepce Preisnerovy úvahy) „jakobinská inteligence“ – nýbrž právě naopak diskusi o obsahu uvedeného pojmu meritum článku zamítl.

Pokud se týče excitované formy Pfaffovy polemiky, zabíhající do osobních útoků, je to zřejmě věc vkusu, ale měli by si všichni autoři zvát, alespoň na těchto stránkách na formálně tolerantnější vyjadřování (vede dokonce i k toleranci obsahové).

A názory na jednu věc mohou být rozdílné, aniž by se tím její realita ztrácela. Jednotný názor mají, jak známo – navzdory dialektickým teoretikům – pouze marxisté. Proto pokud s něčím názorem nesouhlasím, věcně, střízlivě protiargumentovat, a zapomenout na struktury podobných polemik z Česka.

Považoval jsem za meritum Preisnerova článku tvrzení, že na událostech v Československu (mocipřevzetí 1948, a po něm ná-

sledující události) má svůj lví podíl česká levicová inteligence, která je spolupřipravovala a i později (zčásti) s režimem kolabovala. Tento fakt (zajisté bezesporný) rámuje autor svou hypotézou o jakoby imanentním vývoji české opoziční politiky, již zve „jakobinskou“ a kterou klade do protikladu s politikou konservativní, již klade opět za vinu, že neuměla nikdy najít pro svou teoretickou – publicistickou nevyhraněnost širší ohlas a oporu v národě. (Proč ovšem, neuvádí.)

Pokud se týče dynamiky Preisnerovy koncepce, nezdůvodňuje ji, předkládá pouze. Osobně se domnívám, že kdyby vykládal novyřčené, totiž že již sama koncepce samostatného Československého státu v roce 1918 byla nerealistická a v podstatě nenosná (což jeho krátká historie naprosto potvrdila) – získala by jeho koncepcí (souhlasím s Pfaffem, že značně simplifikovaná) na vyváženosti – alespoň jistým měřítkem. Z tohoto pohledu by pak do jisté míry Pfaffova protiargumentace odpadla. Na druhé straně bylo by ovšem těžko reprezentovat „čistě konservativce“. Nevím, zda Preisner měl tuto úvahu na mysli či ne (vim, že se o tom nerado hovoří, tím méně veřejně píše – pseudonárodní masochismus a pokrytectví jsou v duších našich lidí

vysoce zkultivovány – tam za hranicemi se kolaboruje taky z národního uvědomění! – vyslovuji zde pouze svůj názor!

Pro mne znamenal únor 1948 konec samostatnosti českého státu (události 1968 – až okupace země je již jen labutí píseň), a není pochyb o tom, že jde o konec definitivní. To je každému z nás jasné. Neřeba iluzionisticky věřit, že v budoucnu tak či onak opět dojde k obnově jeho samostatnosti. Jakou úlohu při tom česká levicová inteligence hrála, je nám ze zkušenosti známo.

A právě tyto skutečnosti Ivan Pfaff v uvedeném polemice velmi všeobecně přechází. Ony jsou ovšem, poznava opakuji, nejpodstatnější! Správně vystihl slabinu vágního pojmu „jakobinsky“ v Preisnerově interpretaci, který pak v různých kontextech vyvrací.

Chápáno jako poukazy na nedostatek pojmoslovný či metodologický bylo by vše v pořádku. (I právem, jak jsem ukázal výše ve svém doplnění – protože pro rozlišení „jakobina“ od „konservativce“ musím mít jisté kritérium – což zřejmě platí i pro formy časopisecké).

Zdá se ovšem, že Pfaffovi ale o tuto skutečnost nejde.

Sám se při své přednášce v Giessenu na jaře tohoto roku (členění a úkoly čs. emigrace posprávně) značných simplifikací ve prospěch své koncepce taky dopouštěl. A ta byla asi taková, že jediným nosným a aktivním činitelem čs. posprávně emigrace jsou čs. novomarkisté (bývalí čs. komunisté). Ostatní hledí převážně jenom na svůj blahobyt a o národ se nestarají nebo jenom málo. Nehodlám v tomto směru rozvíjet

Koláž: Bohumil Štěpán

SEZNÁMENÍ

- Jsi-li sám, hledáš-li přátelství a máš rád cestování – napiš. Střed. 22 175. Zn.: Prosim foto. WO 4002
- Dopravce XI/27, 180, hledá seznámení s dívkou – ženou i s 1 děckem. Vítán zájem o podnikání a obchodní nadání. Vlastní dům, auto, atd. Foto zpět. Zn.: „Bielefeld“. WO 4009

ADRESY

- Hledáme Zdeňka Reimanna z Prahy. Zn.: Adresa v redakci. WO 4003

RŮZNÉ

- Prodám velký anglicko-český třídílný technický slovník. Praha 1960, 3000 stran a česko-německý technický slovník, Praha 1970, 1095 stran. Zn.: Cena podle dohody. WO 4004
- Dr. Dušan Nejedlý otevírá zubní ordinaci od 1. VI. 1972. 7544 Dobel, kreis Calw. Tel. (07083) 2870. WO 4007
- Zemědělský inženýr hledá místo. Zn.: „Okolí Mnichova“. WO 4011

VOLNÁ MÍSTA

- Hledá se odborná síla do studené kuchyně pro český gastronomický podnik v Mnichově. Zn.: Výborné platové podmínky. WO 4005
- Hledám společníka řidiče, průkaz II. třídy pro nákladní místní dopravu. Měsíční plat 1.500 bruto + výkonnostní přídavky, cca 250–300 DM. Pro ženatého byt: 3 místn., kuch., koupel., garáž, zahrada. Pro svob. zřízena 1 místn. + příslušenství. Po zapracování možnost 50 % podílu. Podmínka zkušenost ve stavebním oboru/Straßenbau. Nabídky: Oldrich Steinbach, 492 Lemgo, Hornscher Weg 143. WO 4008

PŘEJTE SI ABY ADRESA VAŠÍ ORDINACE, RESTAURACE, DÍLNY, KANCELÁŘE, AGENTURY BYLA OTIŠTĚNA V KALENDÁŘI EXILU 1973?

Kalendář exilu, který vyjde koncem roku bude denním průvodcem každého Čecha a Slováka v zahraničí. Proto také kromě zajímavého čtení, fotografií a kreseb bude obsahovat jmenový kalendář s českými a slovenskými křestními jmény, nejnútnejší pasáže se zákonů různých zemí, které se vztahují na emigranty a které je potřeba znát při pobytu v té které zemi, informace o možnosti podnikání, tabulky poštovního v různých zemích, přepočítávací valutové tabulky, celní předpisy, mikrozeměpis zemí, kde žije nejvíce emigrantů, rady k cestování, jména cizích jídel, potravin a mnoho dalších cenných informací.

Abyste KALENDÁŘ EXILU 1973 se stal však skutečným průvodcem pro každého Čecha a Slováka v kterékoliv zemi, chceme, aby obsahoval také seznamy:

lékařů
právníků
daňových poradců
agentur
hostinců a hotelů
řemeslníků
Čechů a Slováků v kterékoliv zemi světa.

všech exilových časopisů
exilových nakladatelství
exilových organizací a klubů
galerií a výtvarníků
obchodů
opravářských dílen, atd.

Nepřehlédněte tuto možnost. Za mírný poplatek zařadíme vás do tohoto seznamu a vy rozšíříte okruh svých klientů, svých zákazníků, nejen v místě vašeho působení. Krajané při svých cestách budou vědět na koho a kde se obrátit. Pište co nejrychleji na adresu:

KALEX 1973
8 München 80
Neumarkterstr. 6
Bundesrepublik Deutschland

Na tuto adresu můžete zasílat již dnes své objednávky.

Čekáme i na vaše nápady a připomínky, co byste chtěli v kalendáři všechno mít. WO 3005

KUS DOMOVA V ALPÁCH

Pension Zellermoos
A-5700 Zell am See
„Česká kuchyně“
Denní penze 14 DM.

WO 10507

Nejmenší i největší byty jsou již prodány, ale pokud máte 2.646 DM

můžete se stát ještě letos majitelem vlastního bytu u moře na nejkrásnějším místě Španělska.

Problém, kam letos na dovolenou bude vyřešen a navíc velice výhodně jste uložili vaše peníze.

Nabízíme vám v Nerja, 50 km od Malagy, 130 km od sjezdovek Sierra Nevady a přímo u pláže Středozemního moře, ve východní části Slunečného pobřeží ke koupi, za neobyčejně výhodných podmínek byty.

Ceny od 17.640 DM (40,5 m²) do 27.500 DM (58,5 m²). Všechny byty s koupelnou a balkonem. K domům patří vyhříváný swimmingpool. Při koupi postačí zaplatit 15 % kupní ceny, zbytek v měsíčních splátkách po dobu pěti let.

Před rozhodnutím uvažte, že

- ceny bytů ve Španělsku rok od roku rostou
- mimo dobu vaší dovolené můžete být výhodně pronajmout
- vám tedy splátky mohou hradit Vaši nájemníci
- ve Španělsku znárodnování nehrozí

Za pět let si budete blahopřát, že jste dnes nepropásli svoji příležitost.

Pro ty, kteří by chtěli nabízené byty nejdříve vidět, připravujeme koncem května 3denní zájezd do Malagy a Nerji. Cena zájezdu (ze Švýcarska a BRD) cca 400 DM, včetně ubytování a plné penze. V případě koupi bytu, se vám cena zájezdu odečte od ceny bytu – je tedy zdarma. Přihlášky k zájezdu zašlete do 15. května.

POTŘEBNÉ INFORMACE OBDRŽÍ ZÁJEMCI OBRATEM, PIŠTE – pokud máte zájem, tak hned – na značku „NERJA“. WO 4010

INDEX — edice společnosti pro československou literaturu v zahraničí c. V. Köln

oznamuje, že právě vyšla

Kníška Karla Kryla (8,— DM)

Spolu s prvními svazky edice

Jiří Hochman — Jelení brod (12,— DM)

Andrej Amalrik — Udrží se Sovětský svaz do r. 1984? (8,— DM)

je možno objednat na adrese INDEX, Köln/Rhein, Postfach 410511.

V dalších měsíčních intervalech budou vycházet tyto knihy:

Sborník studií — Systémové změny (10,— DM)

Ladislav Mňačko — Súdruh Prášil (14,— DM)

Radoslav Selucký — Východ je východ (12,— DM)

A. Ostrý (pseudonym) — Československý problém (16,— DM)

Při objednávce nejméně tři titulů zasíláme knížku Karla Kryla zdarma, jako přemiovou publikaci.

CHCETE SI ZLEPŠIT SVÉ POSTAVENÍ? TOUŽÍTE PO JISTOTĚ? HLEDÁTE DOBRĚ PLACENÉ, TRVALÉ ZAMĚSTNÁNÍ?

IDF vám to vše nabízí a navíc práci v dobrém kolektivu.

Okamžitě můžeme přijmout pro oblast Stuttgart a Ludwigshafen

- stavební průmyslováky a inženýry
- kreslíče, vedoucí autodílen, poliry
- zedníky, železáře
- stavební dělníky, tesaře
- jeřábníky, řidiče
- automechaniky
- zámečníky (montéry, nebo údržbáře)
- závodní elektrikáře a elinstalatéry

pro belgické středisko:

- jednoho geofyzika se znalostmi v oboru elektrických seismických, magnetických a gravimetrických metod průzkumu
- dva vrtmistry pro hluboké, průzkumné těžební vrtly

Mzda u dělnických profesí je 7–8 DM/hod. podle kvalifikace, plus podíl na zisku.

PO TŘECH MĚSÍCÍCH SE STANETE SPOLUPODÍLNÍKY NAŠÍ SPOLEČNOSTI

Pro svobodné okamžitě ubytování, ženatým pomůžeme se zajištěním bytu. WO 10508

POZOR, OTEVŘENÍ NOVÉ MODERNÍ ORDINACE od 1. dubna 1972

MUDr./Univ. Praha

Světloír WOLF

Specialista pro choroby kožní a pohlavní

433 Mühlheim-Ruhr-Broich

Duisburger Str. 129, Tel. 5 14 14

Ordinační hodiny:

Pondělí až pátek: 9–12

Pondělí, úterý a čtvrtek: 15–18

aneb podle dohody

Soukromě a pro všechny pokladny.

WO 4006

ADMINISTRACE TEXTU je v pomínkách, ve kterých časopis děláme, jedním z největších problémů. I zde totiž „pracujeme“ bez profesionálních zaměstnanců. Přesto bychom však rádi TEXT expedovali včas, na správná místa a bez zbytečných problémů a reklamaci. Mnohdy nám můžete sami ulehčit.

● Ohlásíte-li nám včas případné změny adres, urychlíte tak dodávku novin, a navíc dojdou správně ke svému adresátu.

● Upozorníte laskavě nové zájemce o TEXT, aby se blížili k odběru buď objednávacím lístkem nebo dopisem či korespondenčním lístkem. Dostanou pak TEXT okamžitě.

NAVOD K PLACENÍ PŘEDPLATNÉHO:

V NSR buď převodkou z bankovního účtu, či poštovní poukázkou na

Bayerische Vereinsbank, 8 München 80, Mauerkircherstr. 2, konto čis. 863 750, nebo složenkou Postscheckamt München, konto 2306 60,

v zahraničí buď mezinárodní poštovní poukázkou na adresu redakce nebo na shora uvedené konto, převodkou v bance, či posláním šeku v obálce na München 22, Postfach 207, BRD.

Náš zástupce v USA: P. F. F. B. A. A. TRIPOLIS CLUB, P. O. Box 2, Lake Avenue, Westchester County, Yonkers, New York.

V Austrálii posílejte objednávky a platby na našeho zástupce Rudolfa Sajnera, 273 Cooper Rd., Yagoona NSW 2199, Sydney, Australia, tel. Syney 709 – 6331.

V Kanadě na Klub nových, Box 81, Station D, Toronto 9, Ontario, Canada.

Na platebních formulářích uvádějte laskavě přesně jméno a adresu – i na šeku.

PŘEDPLATNÉ: Evropa (zámoří obyčejnou, lodní poštou) 24 DM, USA, Kanada, Izrael (letecky) 9 \$ nebo 31,20 DM, Již. Afrika, Již. Amerika (letecky) 10 \$ nebo 34, 50 DM, Austrálie a Nový Zéland (letecky) 11 \$ nebo 37,50 DM.

Ceny se rozumí za roční předplatné včetně poštovního.

Půlroční předplatné je poloviční.

Konto tiskového fondu: Bayerische Vereinsbank München, 864 152.

INZERTNÍ ZASTOUPENÍ pro USA, Kanadu a Jižní Ameriku převzal Tripolis Club, adresa viz výše.

Jsou všichni vaši známí a přátelé již odběrateli TEXTu?

Kremžskou hořčici v tubách – rodinné balení 250 g za DM 2,— + 0,50 porto, nebo 100 g za DM 1,50 + 0,50 porto; české knedlíky v prášku, balené v sáčku po 400 g za DM 2,— + porto; výborné hotové naše kyselé zelí v plechovkách 1/1 za DM 2,40 nebo plechovkách 5/1 za DM 8,— + porto; švestková povidla výborné chuti a jakosti, originálně balené ve skle 1/2 za DM 2,50, nebo v plechovkách 5/1 za 18,— DM + porto Vám poštu dodá

Jaroslava Heinrichová, Blaicherstr. 15c, D-8650 KULMBACH WO 4001

ladislav mňačko

čosi bolo vo vzduchu

Nasledujúci príspevok je ukážkou z knihy Ladislava Mňačka **Súduh** Münchenhausen. Kniha vyjde v júni v kolínskom nakladateľstve INDEX.

Čosi bolo vo vzduchu. Čosi nervózne, napäté. Ľudia sa správali podráždene, na uliciach sa vytvárali vzrušené diskutujúce hlúčky.

„Tentoraz im to naládujeme!“, mádlil si ruky vrátnik v mojom hoteli. Na moju otázku, čo naládujú a komu, sa tváril, akoby ju nebol počul.

Po uliciach hlavného mesta chodili zostrené ozbrojené hliadky. Pred reprezentačnou budovou leteckej spoločnosti Aeroflot, patriacej Republike revolučných rád, stála ozbrojená pohotovosť. Zdalo sa mi, že ľudia prežívajú napätie, plné vzrušeného očakávania. Že komusi čosi naládujú, sa dalo počuť na každom kroku. Atmosféra, akoby bola nabitá explozívnym plynom. Zdalo sa mi, že každú chvíľu môže dôjsť k výbuchu, ktorého príčinu a cieľu nie zostávali skryté. Spomenul som si na Hnidovu slová, že každý je vlastne proti. V tých dňoch sa to dalo pram hmetať a voňať a cítiť všade, na každom kroku.

Aj Hnida vyzeral ustaranejší a zarazenejší, než obvykle. Neodvážil som sa opýtať na príčinu.

Hnida mi pri raňajkách dôverne pošepkal:

„Dnes v noci uskutočnila štátna bezpečnosť veľkú razziu. Pozatýkali vyše tisíc kriminálnych elementov, poväčšine študentov.“

„Existuje k takým opatreniam nejaký špeciálny dôvod?“ opýtal som sa opätne.

„Ten hokejový zápas nám robí ťažkú hlavu...“

„Hokejový zápas?“

„Ach, pravda,“ povzdychol si Hnida. „Zabudol som, že o tom nič neviete. V nedeľu zohrá naše národné mužstvo medzinárodný hokejový zápas s národným mužstvom Republiky rád...“

To ma prekvapilo. Nevedel som, že je u vás pozemný hokej taký populárny... „Pozemný hokej? Ten u nás nikto nehrá...“

„Ale veď ste vraveli čosi o hokejovom zápase...“

„Lenže v ľadovom, nie v pozemnom hokeji...“

Pozrel som sa von oblokom. Napriek skoraj rannej hodine slnko už prižilo a premieňalo ulice mesta na kováčsku vyňhu.

„Vždy som sa nazdával, že ľadový hokej patrí k zimným športom.“

„V princípe áno. Aj my sme v zásade toho názoru, že ľadový hokej je užitočný zimný šport. Tu ale sa môžete presvedčiť, ako to vyzerať, keď v plnení nášho páfročného plánu čosi zaškripe.“

„Nerozumiem...“ povedal som. „Základnou príčinou nezvyklého termínu je nový zimný štadión. Mali ho dokončiť v polovícke februára. Nedokončili? Nedokončili. Až teraz pred týždňom boli s tým hotoví. Uprostred júna. Môžem vám dôverne prezradiť, že orgány štátnej bezpečnosti pracujú v tejto súvislosti na odhalení veľkej sabotážnej akcie.“

„Podľa plánu predsedníctva hokejovej sekcie zjednotenej telovýchovy sa mal zohrať v zimnej sezóne medzistátny zápas s národným mužstvom Republiky rád, ako vyvrcholenie osláv na počesť nového víťazstva revolučného športu. Nakoľko sa ale stavba štadióna pretiahla, musí sa zápas zohrať teraz.“

„Nedalo sa to odložiť na príchod zimy?“

Hnida si opäť hlboko povzdychol.

„Nedalo. Otázka zápasu sa stala prvoradou politickou záležitosťou. Sepkaná propaganda rozširuje vymyslené chyry, že naši pracujúci nedokončili výstavbu zimného štadióna na príkaz strany a vlády, ktoré sa obávajú, že by uskutočnenie zápasu mohlo vážne narušiť srdečné priateľské styky s bratskou Republikou revolučných rád. Z tej príčiny sa ukázalo nutným, štadión ihneď po ukončení slávnostne otvorí medzinárodným hokejovým zápasom, ako sa pôvodne plánovalo.“

Hnida vycítil moje rozpaky.

„Strana a vláda sa obávajú, že naše národné mužstvo zápas vyhrá.“

„Pokiaľ viem, máte jedno z najlepších hokejových mužstiev na svete.“

„Práve. Možno víťazstvo nášho národného mužstva by mohlo vyvolať výbuch nacionalistických vášní u nevedomejšej časti nášho obyvateľstva, ktoré dodnes nepochopilo, že príchod vojsk piatich spriatelovaných armád a dočasný pobyt vojsk Republiky rád bol aktom bratskej pomoci, že revolučná armáda Republiky rád nás prišla už druhý raz behom jedného štvrtstoročia oslobodiť. Normalizácia nášho politického života ešte nepokročila natoľko, aby všetci naši občania videli v prítomnosti bratských vojsk aktívnej pomoci a nie okupáciu, ako sa to pokúšali národu nahovoriť pravicoví oportunisti.“

Na druhý deň ale prišiel Hnida celý rozžiarený.

„Máme listky...“ kričal víťazne. Videl som, ako ostatní hostia v jedálni na neho pozreli s neskrytým záujmom.

„Bolo nesmierne ťažké, získal vstupenky na zápas...“ vysvetľoval mi môj sprievodca. „Nakoniec sa mi, vďaka dobrým stykom so súdruhom ministrom vnútra, podarilo získať pozvanie do stranickej a vládnej lôže. Bedete tak mať možnosť zoznámiť sa s týmto znamenitým mužom. Minister vnútra bude taktiku nášho národného mužstva dirigovať osobne.“

„Ach, natoľko sa vyzná aj v hokeji?“

„V hokeji nie, ale v politike...“ Hnida stále ešte žiaril. „Môžete si len blahoželať. Budete jediným západným pozorovateľom pozoruhodného medzinárodného stretnutia, ktoré určite vojde do dejín, ako historický prínos normalizácie nášho verejného života a ako pozitívny príspevok v prehlbovaní a priateľstve oboch našich revolučných krajín...“

Ulice, vedúce na nový zimný štadión, boli husto lemované ozbrojenými policajtmi. Pri vchode, napriek tomu, že sa Hnida preukázal osobným listom ministra vnútra, nás príslušníci štátnej bezpečnosti zatiahli do malej miestnosti pri vchode, legítimovali nás. Pri zistení, že som cudziniec zo západu, ich nedôvera ešte vzrástla, prikázali mi vyzliecť sa do spodkov a ohmatať ma, či nemám nikde skrytú zbraň.

„To budeme v celej vládnej lôži iba sami dvaja?“

„Ach nie...“ bude tu s nami minister vnútra, spolu s trenérom národného mužstva. Dokonca prisľúbil svoju účasť aj súdruh Husár, ten, pravda, sa na zápas objaví, či neobjaví, podľa toho, ako bude prebiehať. Súdruh minister s trenérom sú v kabíne mužstva, musia, na žiadosť hostí, previesť ešte niektoré zmeny v zostave. Vedúci mužstva hostí protestoval proti arogantnému správaniu sa niektorých hráčov nášho mužstva, tak ich bude treba v poslednej chvíli vymoníť...“

„Nevnosie to ale do radov vášho národného mužstva pred takým dôležitým zápasom zbytočnú nervozitu? Neoslabí to ich bojový elán?“

„Dúfajme...“ trel si Hnida radostne ruky. „Dúfajme, že sa to stane...“

Štadión sa medzitým zaplnil do posledného miestčka. Na tribúnach zavládlo napäté očakávanie, ako vždy pred dôležitým športovým stretnutím.

„Musíte si vážiť dôveru, ktorou vás súdruh minister vnútra pocítil. Ani predstaviteľom diplomatického zboru sa nepodarilo dostať sadnu na štadión,“ pripomenul mi Hnida ešte raz. „Z toho dôvodu mám k vám veľkú prosbu. Zdržte sa, najmä v prítomnosti súdruha ministra, akýchkoľvek prejavov sympatií k nášmu národnému mužstvu...“

Zrazu sa ozval na štadióne ohromný piskot, vari všetkých

dvadsať tisíc divákov víťalo tak mužstvo, ktoré sa objavilo na ľadovej ploche. Také nevaživé privítanie súperovho mužstva sa mi nepáčilo a aj som to Hnidovi povedal.

„Zrejme sa nevyznáte v hokeji. Na ľade nie je mužstvo hostí, ale národné mužstvo domácich.“

„Ach, to som naozaj nemohol vedieť, zmýlila ma farba ich dresu. Pokiaľ viem, vystupuje vaše národné mužstvo vždy v červených svetloch.“

„Princípálne áno, červená farba, ako viete, je farbou víťaznej revolúcie a tak je len samozrejmé, že naše revolučné národné mužstvo vystupuje v červených úboroch. Len pri stretnutiach s mužstvom Republiky revolučných rád oblieka naše národné mužstvo modré dresy, bolo by absurdné, aby upierali česť červených úborov mužstvu prvej revolučnej vlasti sveta...“

Hvizdot sa stával stále silnejším, intenzívnejším.

„Nevedel som, že u vás povzbudzujú diváci svoje národné mužstvo pískaním. Všade inde na svete diváci tleskajú.“

„Aj u nás diváci vždy tleskajú, s výnimkou zápasov s mužstvom dnešného hostí. Naši diváci chcú svojim hvizdom prejaviť svoje sympatie a nehynúcu úctu a lásku našim osloboditeľom a nezištným priateľom i pri príležitosti medzinárodného stretnutia. A ako presvedčivejšie možno také pocity prejaviť, ako vypískaním vlastného mužstva?“

„Mám tomu azda rozumieť tak, že diváci si neželajú víťazstvo vlastného národného mužstva?“

„To by bola katastrofa...“ zhrozil sa Hnida, ale ihneď sa upokojil. „Na šťastie strana a vláda urobili všetky opatrenia, aby sa trápne víťazstvo nášho národného mužstva nad mužstvom Republiky revolučných rád naďalej neopakovali. Konečne, uvidíte sám...“

Hnida vložil dva prsty do úst, aby sa zúčastnil všeobecného pískania. V zápätí ale, pri zjavení sa prvého hráča v červenom drese, sa hvizdanie zmenilo na ohromný výkrik nadšenja ešte umocnený potlesk. Divákov priviedlo objavenie sa súperovho mužstva do stavu ohromného nadšenia. Z chaotického potlesku a osamotených výkrikov sa hluk zliad do rytmického skandovania, podporovaného rytmickým tleskaním.

„Čo to kričia?“ zakríčal som Hnidovi do ucha.

„Kričia – bite nás! Bite nás!“

V tej chvíli ho všeobecné nadšenie natoľko strhlo, že na mňa celkom zabudol a skandoval spolu s ostatnými.

Mužstvá na ľade sa rozcvičovali, rozohriali, už sa objavili na ľade páskaví súdrcovia, zápas sa začal. „Bite nás! Bite nás!“ rozrazil sa celý štadión znovu v plnej sily. Zaujatý začiatkom hry som si nepovšimol, že do vládnej lôže prišli dvaja muži. Až zúrivy výkrik jedného z nich, pri docelení prvého gólu domácimi útočníkmi, ma na ich prítomnosť upozornil. „Svinstvo!“ rozčúľil sa jeden z nich. „Svinstvo! To si niekto odskáče...“ kričal, aby prehlušil prejav všeobecnej nevôle obecnstva.

„Súdruh minister...“ pošepkal mi Hnida.

„Prečo sa tak rozčúľuje?“

„Gól nebol v taktickom pláne mužstva... ale možno je tak lepšie tým, že naši dali prvý gól, vezmú víťaz z plachet nepriateľskej propagandy...“, ktorá tvrdí, že s mužstvom hostí prehrávajú vždy na príkaz strany a vlády...“

Priebeh zápasu vyvracal podobné nezmyselné tvrdenia v plnej miere. Na konci prvej tretiny viedlo domáce mužstvo tri nula.

Ministrovi sa to nepáčilo, pobiehal v lôži ako zúrivy tiger. Muž vedľa neho sa tváril stále nešťastnejšie.

„Kdo je ten súdruh?“

„Trenér nášho mužstva... Po priebehu prvej tretiny možno povedať bývalý...“

Nahnevaný minister a nešťastný trenér ani nevyčkali hvizd, oznajmujúci koniec prvej tretiny.

„Ti im dajú...“ uľavil si Hnida. „Ilupáci... silou mocou chcú dokazovať, že aspoň v hokeji sme Republike revolučných rád nadradení. Nechápu, že nárok na prvenstvo v mierovom revolučnom tá-

bore platí vo všetkých oblastiach politického, verejného i športového života...“

Ani v druhej tretine sa mužstvu hostí nedarilo. Nech robili čo robili, nech podnikali útok za útokom, nevedeli svoje úsilie korunovať tým, čo napokon rozhoduje o víťazstve – gólom. Hráči v červených dresoch vydávali zo seba všetko, bojovali v plných silách, ale nevychádzalo im nič, tri razy strelili útočníci vedľa prázdnej bránky, raz dokonca z menej ako piatich krokov.

Druhá tretina sa skončila bez gólov.

Aj Hnida mal zlú náladu.

„Taká škoda...“ zalamoval rukami. Vyskytla sa jedinečná príležitosť zoznámiť vás so súdruhom ministrom vnútra... a tí babráci ju pokazili.“

V prestávke medzi druhou a treťou tretinou obecnstvo prestalo kričať bite nás, a začalo skandovať – fašisti! Fašisti!

„Za to obecnstvo sa chová skvele...“ povedal som s uznaním.

„Od takého obecnstva se to dá samozrejme očakávať. Strana a vláda vydali príkaz, aby sa listky na zápas vydali len najspolahlivejším súdruhom, u ktorých je záruka, že sa nedopustia nijakej provokácie. A kto je u nás spoľahlivejší, než štátna bezpečnosť? Prišla na zápas zo všetkých kútov krajiny, aby sa dočkala takého sklamania. Najhoršie na tom je, že hráči všetci dobre vedia, aké obecnstvo sleduje ich hru... a predsa si nevedia odpustiť strieľanie gólov...“

„Fašisti! Fašisti!“ privítalo obecnstvo mužstvo domácich, pričádzajúce na ľad rozcvičiť sa pred poslednou tretinou.

Hráči v červenom vypáli všetky sily, ale nedarilo sa im. Päť minút pred koncom vzrušujúceho, dramatického zápasu prehrávali ešte stále tri nula.

V tom sa stalo čosi nečakané. Bránkar domácich zrazu opustil svoju bránku, dobehol poskakujúci puk, vzal ho na palicu a vsietil ho do vlastnej bránky.

„Góóóó! Góóóó!“ zajasalo obecnstvo. Trenér, ktorý sedel vedľa Hnidu začal od radosti vyskakať, ako opica.

„Hovoril som vám, súdruh minister, naši zlatí chlapci nesklamú!“

Zápas nadobudol naprosto nečakaný, dramatický priebeh. Behom posledných štyroch minút sa podarilo obrancom a útočníkom domáceho mužstva vsietiť do vlastnej bránky ešte päť gólov, takže po konečnom hvizde sudcu bol stav šesť tri pre hostí.

Jasot obecnstva prekonal všetko, čo som do tej chvíle na športových štadiónoch zažil. Hráči v červenom sa stále znovu objímali s hráčmi v modrom, sudcom dalo veľa námahy, zvoľal ich na ceremoniál záverečného športového pozdravu. Hnida využil usmievanie, šťastnej nálady ministra vnútra a priviedol ma k nemu.

„Teší ma... veľmi ma teší...“ stiskal mi minister ruku. „Ako sa vám páčil zápas?“

„Ohromne...“ ubezpečil som ministra. „také niečo som ešte nezažil.“

„Však?“ jasal minister. „To u vás v kapitalistickom športe nie je možné.“

„Hlavné je,“ zamiešal sa do rozdovoru trenér. „že pochopili taktický plán, vytýčený pred zápasom.“

To nemal v tej chvíli ministrovi pripomínať. Ten sa opäť zamračil.

„Strelcov tých troch gólov treba okamžite vylúčiť z národného mužstva. Sú príliš bujni... postarím sa, aby ich roztopaš prešľaplo...“

A strelci víťazných gólov, súdruh minister?“ opýtal sa trenér. „Sú vaši. Myslím, že budú solidným základom národného hokejového mužstva. Nič nestojí v ceste jeho obnove. Dokázali v tomto zápase vysokú revolučnú morálku. Môžete ich ubezpečiť o mojej ďalšej priazni, pokiaľ ma a stranu nesklamú.“

Dolu na ľade sa odohrávali neopisateľné scény radosti. Hráči nechceli vôbec opustiť ľadovú plochu, stále znovu sa objímali, obecnstvo vrhlo na ľad a nosilo hosťujúce mužstvo, ale i strelcov víťazných vlastných gólov na ple-

ciach, potom sa obecnstvo zoraďilo do dlhého sprievodu, zapálili fakle, a tak opúšťali štadión, za neustáleho jasotu a skandovania – prehrali sme šesť tri! Prehrali sme šesť tri... Ozbrojení policajti, lemujúci ulice, im kývali na pozdrav a prevolávali národnému mužstvu na slávu. Nakoniec celá tá ohromná masa, valiaca sa dolu ulicou pri svite pochodní, kričala unisóno:

„Nech žije Republika revolučných rád! Nech žije republika revolučných rád!“

Aj Hnida bol šťastný.

„Zvíťazil nad sebou je maximálny vrchol víťazstva...“ opakoval stále znovu známu filozofickú poučku.

Za tie dve hodiny sa atmosféra v meste celkom zmenila. Preč bolo napätie, plné vzrušeného očakávania víťazstva. Ľudia, pokiaľ sa vôbec na uliciach objavovali, chodili, zamľkli, so zvesenými hlavami.

„A to ešte nevedia,“ uškľabil sa Hnida, že tých šesť gólov bolo vlastných...“

„Akože nevedia? Novysielala to televízia?“

„Televízia dnes plní iné, dôležitejšie úlohy, ako vysielala športové podujatia.“

„Ako sa ale ľudia dozvedeli o tom, čo ste trefne nazvali víťazstvom nad sebou samým?“

„Zápas sa vysielal rozhlasom a reportéri mali príkaz pripadať vlastné góly pripísať skvelým útočníkom súpera.“

Hnida ma upozornil na skupinu mlčiacich študentov.

„Povádol im hrebienok. Mysleli si, že budú môcť zopakovať tú noc hrôzy zpred niekoľkých rokov, kedy si čestní revolucionári neboli istí ani vlastným životom. Také vtedy vypukli barbarské orgie. Taká hanba nášho národa sa už opakovať nikdy nesmie a ani nebude. Na šťastie normalizácia pomerov u štátnej bezpečnosti dosiahla už takého stupňa, že sa strana a vláda môžu opäť plne na ňu spoliehať. Dnes by sa tí zbabelec neopovážili hulákať dlho do noci protištátne heslá, dovoľovať sa stiahnuť bratských vojsk, ktoré nám prišlo na pomoc proti hroziacemu nebezpečenstvu západonemeckého revanšizmu, nadávať verejne na súdruha Husára a dopušťať sa zločinu verejného podpaľovania zdemolovaním a podpálením reprezentačnej budovy bratského Aeroflotu. Dnes držia fakle, oslavujúce víťazný priebeh hokejového zápasu iní, spoľahliví súdruhovia.“

Hnida sa zamyslel.

„Normalizácia, nech už dosiahla akékoľvek pohorné pokroky, ešte nedokázala provychovať celý národ na nadšených revolucionárov. Ľudia sa namiesto štúdia vedeckého svetonázoru ešte stále vzrušujú skôr hokejom a kadejakými zábavami. Akoby klasické dielo, obsiahnuté v zobrazení spisoch súdruha Husára, nebolo najväčším vzrušením, aké môže zapálený revolucionár prežiť. Isteže je šport dôležitou zložkou nášho života, lenže musí byť správne vedený a usmerný, to predsa nejde, aby naše hokejové mužstvo prehralo s kadejakými odkudsesmi z Fínska, či z niektoej z iných kapitalistických krajín, a zanovite bojovalo za dosiahnutie víťazstva nad mužstvom Republiky rád. Lenže, ako sme dnes mohli vidieť, naši hokejisti sa už poučili a vedia, čo je ich internacionalistickou povinnosťou. Tíľko skvelých gólov vo vlastnej bránke som už dávno nevidel.“

Keď som kričal okolo vrátnice, oslovil ma vrátny.

„Je to pravda, že si naši dali päť vlastných gólov?“, opýtal sa ma pošepky.

„Nie...“ odpovedal som podľa pravdy. Napokon, nie som tu na to, aby som komukolvek vysvetľoval, že vlastných gólov nebolo päť, ale šesť. Ešte by ma mohli upodozrievať z rozširovania nepriateľskej propagandy...“

Až keď som už ležal v posteli, ma znepokojila otázka, skade sa ten vrátnik mohol o vlastných góloch tak rýchlo dozvedieť. Nemýli sa Hnida, keď tvrdil, že normalizácia života sa v podstate už ukončila a vydarila? Na tribúnach boli predsa najvernejší z najvernejších, a predsa tie chyry musel niekto rozširovať.